

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

PRENUMERATA KWARTALNA
10 ZŁOTYCH.

NUMER POJEDYŃCZY 1 ZŁOTY.

KONTO CZEKOWE P. K. O. Nr. 1520

REDAKCJA
WARSZAWA, PLAC NAPOLEONA 7
TELEFON 225-50.

ADMINISTRACJA
WARSZAWA, ŚW. KRZYSKA 15 m. 15
TELEFON 442-63.

Ceny ogłoszeń: Wolne miejsce na pierwszej stronie okładki lub strona w tekście: 450 zł. — 1/4 str. 225 zł. — 1/4 str. 112 zł. 50 gr. Poza tekstem za stronę: 300 zł. — 1/2 str. 150 zł. — 1/4 str. 75 zł. Publikacje bilansów o 50% drożej. Ogłoszenia instytucji komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji o 25 taniej) za str. 200 zł. — 1/4 str. 100 zł. — 1/4 str. 50 zł.

Redaktor — Dr. Maurycy Zdzisław Jaroszyński.

Komitet Redakcyjny: *Aleksander Bogusławski, Dr. H. Le-Brun, Dr. Władysław Dalbór, Wacław Gajewski, Władysław Korsak.*

ROK XIV.

WARSZAWA, 14 LUTEGO r. 1932

Nr. 7.

TREŚĆ Nr. 7: Czterostopniowość samorządu — *M. Jaroszyński*. Uzdrawienie gospodarki komunalnej — *Wacław Gajewski*. Projekt ustawy o cześciowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. Sprawy bieżące. Wiadomości gosp. arze. Poradnik. Komunikaty. Ogłoszenia.

Wszystkie Instytucje Samorządowe winny umieszczać ogłoszenia (konkursy, przetargi, statuty, obwieszczenia i t.p.) w ich własnym organie, tygodniku „SAMORZĄD“, przesyłając je do Samorządowego Instytutu Wydawniczego Sp. z o. o. w Warszawie.

Warszawa, Świętokrzyska 13.

7—52

Czterostopniowość samorządu

Wśród problemów, związanych z zaprojektowaniami przez Rząd zmianami ustroju samorządu terytorjalnego, jedno z naczelných miejsc zajmuje problem gromady wiejskiej. Jest to równocześnie problem bodaj najbardziej sporny. Dążąc do obalenia koncepcji gromady, jako korporacji prawa publicznego, przeciwnicy jej szermują między innymi i tym argumentem, że utrzymanie względnie wprowadzenie gromady o charakterze związku prawa publicznego byłoby równoznaczne z wprowadzeniem czterostopniowego samorządu terytorjalnego, co, według ich zdania z jednej strony, przeczy przepisom konstytucji, z drugiej stwarza nadmiar form organizacyjnych, przekraczający faktyczną możliwość świadczeń ze strony społeczeństwa.

Pozytywny swój pogląd na konieczność istnienia gromady w obrębie gminy zbiorowej wypowiadałem już niejednokrotnie. Obecnie pragnę zająć uwagę czytelników oświeceniem argumentów, wysuwanych przeciw czterostopniowości.

A więc przede wszystkim względy formalne, konstytucyjne. Art. 65 Konstytucji głosi, że „dla celów administracyjnych Państwo Polskie podzielone będzie na województwa, powiaty i gminy miejskie

i wiejskie, które będą równocześnie jednostkami samorządu terytorjalnego“. Z przepisu tego przeciwnicy gromady wyciągają ten wniosek, że Konstytucja zabrania tworzenia innych jednostek samorządu terytorjalnego, poza województwami, powiatami i gminami.

Jest to wniosek, mojem zdaniem, zupełnie dowolny. Gdyby bowiem taka intencja przyświecała ustawodawcy, mógł był to bez żadnego trudu powiedzieć wyraźnie. Dlaczego tedy nie mamy rozumieć cytowanego przepisu w ten sposób, że wymienione jednostki terytorjalne dla celów administracji rządowej muszą być jednocześnie jednostkami samorządu, że to jest jednak konstytucyjnie nieodzowne minimum, a bynajmniej nie maximum?

Powtóre możliwe jest i takie tłumaczenie, że jednostki dla celów rządowej administracji są wylizowane wyczerpująco, podczas gdy jednostki samorządu są wymienione w Konstytucji tylko dlatego, że te tylko jednostki granicami swymi muszą się pokrywać z terytorjami okręgów administracji rządowej, wobec czego mogą istnieć jednostki samorządu poza konstytucyjnie nieodzownymi okręgami administracyjnymi.

Wreszcie — Konstytucja używa wyrażenia „gmina“ wiejska. Wiadomo zaś, że w ustawodawstwie obcem, jak i w literaturze naukowej nazwa „gmina“ obejmuje się zarówno organizację terytorjalną jednej miejscowości, jak i tereny szersze, jak nasze gminy zbiorowe. W momencie uchwalania ustawy konstytucyjnej istniały na terytorjum Rzplitej jedne i drugie typy gmin. Co nas przeto uprawnia do wniosku, że, mówiąc o gminie, miano na myśli wyłączność jednego tylko jej typu na pewnym terenie i że wykluczono dopuszczalność współrzednego istnienia na tem samem terytorjum jednego i drugiego typu tak, jak istniała w momencie uchwalenia Konstytucji gmina miejscowa w Kongresówce pod nazwą gromady i jak istniała obk gminy zbiorowej gmina miejscowa za granicą? Gdyby ustawodawca chciał położyć konstytucyjne tamy możliwości współrzednego istnienia gmin dwóch typów, wtedy, licząc się ze stanem faktycznym, musiałby wolę zmiany wypowiedzieć wyraźnie.

Mamy zresztą niejaki dowód, że tak właśnie a nie inaczej, rozciągliwie a nie ścieśniająco, rozumiał omawiany przepis Sejm Ustawodawczy, który Konstytucję uchwalił. Mianowicie Komisja Administracyjna tegoż Sejmu przyjęła projekt ustawy o gminie wiejskiej, który w art. 72 głosi: „Gromada, jako część składowa gminy wiejskiej, jest t e r y t o r j a l n y m z w i ą z k i e m p u b l i c z n o - p r a w n y m...“ Przepis ten przyjęto mniej więcej tą samą większością, która zdecydowała o brzmieniu Konstytucji. A sprawozdawca większości Komisji, poseł Bojanowski, należący do tego samego ugrupowania, które dziś najbardziej stanowczo zwalcza gromadę ze względu na rzekomą niezgodność z Konstytucją, w sprawozdaniu swojem, złożonem na plenarnem posiedzeniu Sejmu w dniu 25 kwietnia 1922 r. przywołując wszelkie pro i contra w sprawie gromady, ani słowem nie wspomniał, aby ktokolwiek miał pod tym względem wątpliwości konstytucyjne. Tak samo nie miał tych wątpliwości ówczesny rząd, który, według słów posła Bojanowskiego, był autorem formuły o gromadzie, przyjętej następnie przez większość Komisji.

Uważając stronę prawno-formalną za dostatecznie jasną, spójrzmy teraz na sprawę racjonalności czterostopniowości samorządu. Otóż — przyjęcie jakiegokolwiek doktryny w tym względzie, jak np. trój — czy czterostopniowość, uważam za błędne. Podział terytorjalny bowiem wtedy tylko może być racjonalny, jeżeli opiera się na naturalnych grupach

społecznych, jakie się wytworzyły drogą ewolucji. Zwłaszcza, jeżeli chodzi o jednostki samorządu. Któż zaś zaprzeczyć może, że poszczególna miejscowość geograficzna — pomimo pewnych objawów, które świadczą się zdają o osłabieniu jej do niedawna dominującego znaczenia — jest wciąż jeszcze podłożem terytorjalnem bardzo silnej, bo naturalnej grupy społecznej, opartej na wspólności interesów, wynikającej z faktu sąsiedzkiego współżycia? Przekreślić tedy samorząd tej jednostki, byłoby zamykaniem oczu na rzeczywistość. Można by raczej kwestionować konieczność istnienia województw, jako jednostek samorządu, bo jakkolwiek wykrawalibyśmy ich granice, nigdy nie osiągniemy tworów tak naturalnych i przez odmienność swoich potrzeb wyodrębniających się od innych, jakimi są poszczególne miejscowości.

Dla celów nowoczesnej polityki administracyjnej samorząd poszczególniej miejscowości jest za słaby, jako wyłączna podstawa administracji publicznej. Dlatego sięgamy nieco wyżej, tworzymy większe jednostki samorządu w postaci gmin zbiorowych, starając się w ich granicach o ile możliwości zamknąć jak największe quantum wspólnych interesów mieszkańców. Jest to zdaniem mojem konieczność. Ale taką samą koniecznością jest zachowanie samorządu miejscowości geograficznej, albowiem są niezmiernie z punktu widzenia rozwoju ogólnej kultury doniosłe potrzeby publiczne, których żadna jednostka wyższego rzędu dobrze zaspokoić nie potrafi.

Argumenty, które decydują przeciw gromadzie w opinii wielu osób, są mojem zdaniem drugorzędne. Są nimi mianowicie: szczupłość środków materialnych i intelektualnych i obawa, że w razie istnienia większej liczby jednostek wzrośnie zapotrzebowanie na te środki lub też możliwa do osiągnięcia ich ilość zbyt szybko się rozdrobni. Zgódźmy się jednak z tem, że jest to kwestja, decydująca nie o bycie gromady, a tylko o organizacji gminy zbiorowej z jednej, a gromady z drugiej strony. Od nas samych bowiem zależy, jak uposażymy jedne i drugie jednostki. Musimy to tak przeprowadzić, ażeby jedne i drugie kosztowały jak najmniej. Jeżeli zaś ktokolwiek niema wiary, że to uczynić potrafi, to niech nie czyni z tego zasady, przesadzającej o istocie rzeczy. I chociaż nie obala instytucji koniecznej, jaką jest samorząd gromadzki, po to tylko, ażeby zaoszczędzić sobie trudności należytego rozwiązania problemu.

M. Jaroński

Uzdrowienie gospodarki komunalnej

II.

Zabezpieczenie równowagi budżetowej.

Równowaga budżetu jest przykazaniem najpierwszem każdej gospodarki publicznej. Niezawsze realnie jest ona do osiągnięcia, jeżeli np. strona dochodów nie jest dość elastyczną i nie może podążać za rosnącymi wciąż wydatkami. Jest rzeczą zdaje się, niepodlegającą dyskusji, że źródła dochodowe, które oddane zostały związkom samorządowym do dyspo-

zycji, nie wystarczają na pokrycie wydatków według skali wymagań, ustalonych dla poszczególnych związków w latach ostatnich. Zmniejszeniu zakresu działania zaś stoi na przeszkodzie fakt, że wiele z tych czynności zostało uznane przez postanowienia ustawowe za obowiązkowe.

Jeżeli więc mamy mocne postanowienie zabezpieczenia równowagi budżetowej związków samorządowych na przyszłość, należy zastanowić się,

czy poza redukcją sum i redukcją czynności nieobowiązkowych nie można:

- a) zwiększyć źródeł dochodowych,
- b) zmniejszyć obowiązków ustawowych.

A. Zwiększenie źródeł dochodowych.

Jeżeli nie chcemy teoretyzować lecz stawiać możliwie realne postulaty, to musimy się liczyć z rzeczywistością, która nam stwierdza, że z powodu kryzysu gospodarczego źródła dotychczasowe się kurczą, płatnicy zaiegają z zapłatą, co poza pewnem oddziaływaniem antyspołecznej psychozy kryzysowej, świadczy o ciężkim stanie gospodarczym produkujących warstw społeczeństwa. Powiększenie więc wysokości istniejących źródeł dochodowych jest czynnością antigospodarczą i ze strony przedstawicieli samorządu, tak bezpośrednio związanych z życiem gospodarczym, jest stanowczo wykluczona. Gdyby, zresztą, pewne źródła nadawały się do wykorzystania na rzecz samorządu, to wiemy, że wobec trudnej sytuacji skarbu byłyby one bez względu na charakter tych źródeł ani na bezsporny interes i potrzebę związków samorządowych zabrane przez państwo, jak to naprzykład stało się ostatnio z podatkiem od elektryczności oraz zwiększeniem podatku od nieruchomości i od lokaliów.

Źródła te były prawie że jedynymi, o których powiększeniu możnaby myśleć i które mogłyby stać się podwaliną dla stopniowego umorzenia zbyt wielkiego zadłużenia miast. Jeżeli więc nawet ten wzgląd nie przeważał, to trudno się spodziewać, by i w innych wypadkach mogło być inaczej. Dopuszczamy jeden wyjątek — prymityw trudny do zrealizowania dla państwa a łatwy do wykorzystania dla samorządu gminnego przede wszystkim:

a) jest to podatek pogłówny. Idea tego podatku opiera się na fakcie zainteresowania wszystkich mieszkańców gminy w pracach tego związku samorządowego, oraz na fakcie, że wielu bardzo członków gminy nie płaci żadnych świadczeń na rzecz tejże gminy¹⁾.

Jeżeli byśmy podatek pogłówny, jak jego założenie wymaga, uczynili powszechnym, musieli byśmy choćby nawet nieznacznie opłatami dotknąć i tych, którzy płacą już podatki realne i dochodowy.

Z ideą podatku pogłównego łączy się, jako jego forma bezgotówkowa, wprowadzenie powszechnego obowiązku gospodarczego w formie obowiązkowych świadczeń całej ludności w ciągu kilku dni w roku z ewentualną możliwością zapłacenia ekwiwalentu gotówką.

Powszechną osobistą służbą publiczną mogłaby być zużyta racjonalnie przy budowie i konserwacji dróg, przy robotach meljoracyjnych wreszcie przy budowie szkół wiejskich. Potrzeby pod tym względem są wielkie, dotychczasowe świadczenia państwa i samorządu na te cele są zredukowane prawie do minimum.

W najbliższym roku grozi nam załamanie się najbardziej uczęszczanych odcinków dróg państwowych, na konserwację których niema środków. Do-

świadczenie przy pracach meljoracyjnych w kilku powiatach stwierdziło, że szarwark dobrze ujęty, daje dobre rezultaty. Przy budowie szkół, specjalnie drewnianych, robocizna i zwózka stanowią poważną część wydatków. Skoro więc stwierdzono, że nasza ludność nie może płacić podatków, z powodu braku zarobków, że natomiast tejże ludności pozostaje wiele czasu, nieproduktywnie traconego, nasuwa się wniosek o zastosowaniu w gospodarce publicznej sposobów bardziej pierwotnych, — jakim jest bezwarunkowo powszechny obowiązek osobistej służby publicznej.

Obciążając całą ludność, która ma ukończone 17 lat życia, obowiązkiem 3 dniowej pracy — otrzymalibyśmy około 48 milj. dni. Z tego kilkanastu milionów dniówek zostałoby uregulowane gotówką (po 3 zł. za dniówkę). Nie byłoby to świadczenie ściśle samorządowe, gdyż mogłoby być zużytkowane i na potrzeby dróg państwowych. Realizacja tego świadczenia mogłaby być oddana specjalnej powiatowej radzie, do której wchodziłoby przedstawiciel sejmiku, rad miejskich i gmin wiejskich. Ten komitet ustalałby program prac.

b) Szarwark na drogi powiatowe. Te same momenty przemawiają za propozycją bardziej ograniczoną, zastosowania świadczeń rzeczowych na potrzeby dróg gruntowych — powiatowych i wojewódzkich. Zagadnienie to było szeroko omawiane w roku zeszłym i znalazło swój wyraz w propozycjach znowelizowania ustawy drogowej, opracowywanych przez Ministerstwo Robót Publicznych. Sprawę tę możnaby załatwić w sposób prostszy — wiele osób obawia się komplikacji z powodu podwójnego szarwarku: gminnego i powiatowego — przez przekazanie dróg powiatowych i wojewódzkich gruntowych pod zarząd gmin wiejskich przy zapewnieniu gminom pewnej dotacji gotówkowej na konserwację mostów i tych wydatków, które muszą być gotówkowo załatwione *).

c) Przechodzę do sprawy prostej w zasadzie, ale trudnej w realizacji z powodu stanu finansów państwowych. Rozumiejąc ten stan, uczyniłem wyrażne zastrzeżenie w pierwszej części tego artykułu, że nie należy wysuwać żadnych propozycji, zwiększających ciężar budżetu państwowego. Jeden wyjątek uczynić musimy — będzie to zresztą tylko przypomnienie o konieczności zwrotu przez skarb państwa powiatom i miastom wydzielonym tych sum, które im się prawnie należą, ewentualnie, o konieczności przejęcia czynności i pokrywania związanych z nimi wydatków, które powiaty i miasta wydzielone w b. dzielnicy rosyjskiej wykonywały zastępczo za samorząd wojewódzki. Rozchodzi się tutaj o sumę, plus minus, 4—5 milionów złotych rocznie, jakie skarb zabiera z tytułu art. 10 i 25 ustawy o finansach komunalnych, zmienionych później przez ustawę o monopolu spirytusowym.

W dodatku do opłaty skarbowej od spirytusu na rzecz związków samorządowych zawarte są 20 groszy na potrzeby samorządu wojewódzkiego. Odpowiednia część tego dodatku idzie w Małopolsce na potrzeby Tymcz. Wydziału Samorządowego, zastępującego samorząd wojewódzki, w Poznańskim i na

¹⁾ Patrz M. Jaroszyński — Podatek pogłówny. „Samorząd“ Nr. 7 z 1931 r. W. Gajewski — Udoskonalenie statutu o opłatach drogowych, „Samorząd“ Nr. 9 z 1931 roku.

*) patrz: W. Gajewski: Świadczenia w naturze i ich zamiana na opłaty w gotówce — „Samorząd“ Nr. 5 z 1931 r.

Pomorzu na rzecz dotacji, którą otrzymują związki krajowe ze skarbu, natomiast należną część dla b. zaboru rosyjskiego zabiera skarbu państwa. Tymczasem szereg ustaw i rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej, przekazujących niektóre czynności samorządowi wojewódzkiemu wobec braku tegoż na terenach b. dzielnicy rosyjskiej, nakazują zastępczo wykonywanie tych obowiązków powiatom i miastom wydzielonym. Takimi są:

- 1) Ustawa o popieraniu publicznych przedsiębiorstw meyoracyjnych z 21 roku znowelizowana w r. 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 524).
- 2) Rozp. P. R. z dn. 29. VI. 1924 r. w sprawie wykonywania opieki społecznej nad obywatelami polskimi, którzy w żadnej gminie nie mają prawa do opieki trwałej (Dz. U. Nr. 56, poz. 576).
- 3) Rozp. P. R. z dn. 14. X. 27 r. o zwalczaniu żebrawstwa i włóczęgostwa (D. U. Nr. 92, p. 823).
- 4) Rozp. P. R. z dn. 16. I. 28 r. o budowie i utrzymaniu wojewódzkich zakładów opiekuńczo-wychowawczych (Dz. U. Nr. 8, poz. 56).
- 5) Rozp. P. R. z dn. 6. III. 28 r. o rozgraniczeniu obowiązków opiekuńczych związków komunalnych, (Dz. U. Nr. 26, poz. 232).
- 6) Rozp. P. R. z dn. 22. III. 28 r. o zwalczaniu jaglicy (Dz. U. Nr. 36, poz. 323), wreszcie
- 7) Rozp. P. R. z 14. II. 31 r. o zakładach leczniczych (Dz. U. Nr. 29, poz. 195).

Na podstawie tych ustaw i rozporządzeń powiaty i miasta zmuszone są do płacenia poważnych sum na fundusz meyoracyjny wojewódzki oraz na wydatki związków międzykomunalnych, które powstały pod presją władz nadzorczych.

Stało się to przytem tylko na terenach b. zaboru rosyjskiego. Mamy więc sytuację do pewnego stopnia paradoksalną: s r o d k i f i n a n s o w e, przeznaczone dla samorządu wojewódzkiego zabiera skarbu państwa a obowiązki tegoż samorządu wojewódzkiego spełniają samorządy powiatowe i miast wydzielonych*). Dzieje się to wbrew wszelkim zasadom słuszności z krzywdą powiatów dzielnicy najbardziej zaniedbanej, które mają wiele rzeczy do odrobienia, aby dorównać pod względem urządzeń kulturalnych powiatom południowym i zachodnim. W nawiasie dodam, jest to jedna z wielu ilustracji do stwierdzenia wręcz przeciwnego stanowiska naszych władz centralnych, niż to sobie wyobraża p. starosta Maćkowski, stawiając tezę, że „pożądaniem i wprost koniecznem stało się, aby centralna część Polski stanęła gospodarczo, kulturalnie i organizacyjnie mocno i wysoko, aby sobą wzmocniła ten podstawowy trzon Państwa, jaki stanowi w rzeczywistości dla państwa masa ludności polskiej**).

Po tych wyjaśnieniach, zdaje się, że bez najmniejszych wątpliwości, możemy postawić żądanie, by kwoty przypadające na rzecz samorządu wojewódzkiego b. dzielnicy rosyjskiej z tytułu 20 groszy od spirytusu zostały przekazywane związkowi powiatowemu i miastom wydzielonym.

Na tem wyczerpalibyśmy wszelkie możliwości

*) Zagadnienie to szerzej zostało omówione w artykule moim „O słuszności rozdziału dodatków komunalnych od spirytusu” w Nr. 4 „Samorządu Miejskiego”.

zwiększenia dochodów związków samorządowych w drodze ustawowej.

Faktycznie można powiększyć dochody przez bardziej komercyjne potraktowanie czynności poszczególnych agend. W ciągu ostatnich lat samorządy zainicjowały i prowadzą szereg przedsięwzięć o charakterze tak gospodarczym jak i kulturalnym, które przynoszą bezpośrednią korzyść poszczególnym jednostkom: porady lekarskie, weterynaryjne, wypożyczanie książek, korzystanie z najrozmaitszych kursów i t. p.

Najczęściej korzystanie z tego jest bezpłatne lub opłaty są ustanawiane tak minimalne, że nie pokrywają nawet drobnej części wydatków. Deficyty pokrywa się z ogólnych dochodów budżetowych. Teraz, gdy suma dochodów, płynących z dodatków, znacznie się uszczupliła, powstaje pytanie, czy zaprzestać wprowadzenia tej lub innej agendy czy też uczynić ją, jeżeli nie samowystarczającą, to przynajmniej mało deficytową. Poruszam tę sprawę, chociaż ona nie wymaga ustawowego uregulowania, aby zwrócić uwagę działaczom samorządowym, że tą drogą mogą ocalić sporo z rozpoczętych akcji.

B. Zmniejszenie ustawowych obowiązków.

W tym dziale zajmujemy się tylko ustawowymi obowiązkami powiatów. Dla wszystkich, którzy znają strukturę budżetów powiatowych, jest wiadomem, że ustawowo określonych obowiązków dla powiatów nie jest zbyt wiele. Rozszerzone granice budżetów i rozszerzony zakres działania wypływają w dużej mierze z dobrowolnej akcji powiatów, dążących do podniesienia masy ludności wiejskiej. To też przystosowanie budżetów do faktycznej możliwości jest sprawą wewnętrznych zabiegów reprezentantów samorządu powiatowego i władz nadzorczych. Zasadnicze funkcje, które polegają na utrzymaniu i budowie dróg, szpitali, zakładów opieki społecznej i tam, gdzie one są, szkół zawodowych, nie mogą być zawieszone czy ograniczane.

Pozostaje więc nam zwrócenie uwagi na mniejszego znaczenia przepisy ustawowe, które czy to utrudniają pracę czy też czynią ją niepotrzebnie kosztowniejszą.

Na pierwsze miejsce wysunie się postulat, który będzie jakby odwróceniem postulatu części pierwszej pod p. C.

a) Zwolnienie samorządu powiatowego w b. dzielnicy rosyjskiej od zastępczego pokrywania kosztów tych przedsięwzięć, które stanowią obowiązek samorządu wojewódzkiego i na co są przeznaczone specjalne fundusze, zabierane przez skarbu państwa.

b) Skasowanie przywileju kas chorych do korzystania ze szpitali samorządowych za opłatą połowy kosztów utrzymania*). (Ustawa z dn. 19. V. 1920 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby (Dz. U. Nr. 44 poz. 272).

c) Zwolnienie pracowników samorządowych od obowiązku należenia do kas chorych.

Oba postulaty były wielokrotnie uzasadniane i w zasadzie przez władze państwowe uznane za słuszne.

*) patrz artykuł mój: Zastarzała bolączka w Nr. 42 „Samorządu” z 31 r.

d) Zwolnienie od obowiązku opłacania na rzecz funduszu od bezrobocia wszystkich pracowników samorządowych mających stałe zatrudnienie i zabezpieczenie emerytalne oraz rolników, posiadających swoją gospodarke, pracujących czasowo na drogach.

Pierwsza część jest zrozumiała sama przez się. Co do zwolnienia rolników, mających swoje gospodarstwa, motywuje się to tem, że pracownicy ci nie potrzebują zabezpieczenia od bezrobocia. Sposób prowadzenia robót drogowych ze względu na ich taniość nakazuje gospodarce powiatowej korzystania z chętnych do pracy rolników, siedzących na małych lub wręcz karłowatych gospodarstwach. Prace te są najczęściej w tak odległych punktach od miejsca zamieszkania rejestrowanych bezrobotnych, że niema możliwości korzystania z ich pracy.

e) Zwolnienie od obowiązku zakładania i prowadzenia w każdym powiecie dwu szkół rolniczych.

Ustawa z dnia 9 lipca 1920 roku o ludowych szkołach rolniczych była wyrazem tego maksymalizmu w poczynaniach naszego państwa, który dominował można powiedzieć prawie do ostatnich lat.

Stan faktyczny jest taki, że z istniejących 40 szkół rolniczych samorządowych nie wszędzie korzysta dostateczna ilość słuchaczy. Zatem, pomimo, że daleko jeszcze jest do normy, uznanej za obowiązkową przez ustawę z 20 roku, nie odczuwa się potrzeby realizacji zakładania dalszych szkół. Wobec istnienia bezwzględnej nakazu o posiadaniu przez każdy powiat dwu szkół, powinno się ten obowiązek ustawowo znieść tembardziej, że zbliża się termin do którego program dwu szkół na powiat miał być zrealizowany.

f) Zaliczenie do obowiązków lekarza powiatowego przeprowadzania szczepienia ospy.

Chodzi tu o drobne dla każdego powiatu sumy, wydawane na opłatę za przeprowadzenie szczepień. Zdarza się bardzo często, podnoszą to specjalnie przedstawiciele powiatów pomorskich i poznańskich, że szczepień dokonywa sam lekarz powiatowy, który za to pobiera od związku powiatowego specjalne wynagrodzenie, gdyż przeprowadzenie szczepienia ustawa z dn. 25. II. 26 r. zalicza do obowiązków samorządu powiatowego. Jeżeliby koszt dostarczenia szczepionek w dalszym ciągu obciążał samorząd, to przerzucenie obowiązku dokonania szczepienia na lekarza powiatowego zwiększyłoby tylko zakres jego czynności ale nie obciążałoby budżetu państwowego.

g) Zniesienie obowiązku zaliczkowego zastępczego pokrywania kosztów leczenia przez powiaty. (Rozp. M. Spr. Wewn. z dn. 29. II. 24 r. Dz. U. Nr. 22 poz. 241 a następnie Rozp. Min. Spr. Wewn. z dnia 9. IX. 27 r. (Dz. U. 99 poz. 861)).

Jest to postulat więcej znaczenia porządkowego niż finansowego, gdyż 1) prawie nie jest wykonywany, 2) gdy jest wykonywany, wprowadza tylko nieporządek do gospodarki powiatowej, zmuszając go do czynienia operacji pozabudżetowych z sum budżetowych*), 3) stwarza niepotrzebne pośrednictwo

między dwoma zainteresowanymi, 4) podstawy prawne tego rozporządzenia są wątpliwe.

h) Zniesienie obowiązku płacenia przez powiaty za osoby, nie mające w żadnej gminie prawa do opieki trwałej.

Rozporządzenie Prezydenta przekładając ten ciężar na barki powiatów i miast zapowiedziało zwiększenie dodatków samorządowych do podatków, co nie zostało zrealizowane.

i) Przekazanie związkowi samorządowemu majątku po ziemstwach i byłych radach dobroczynności publicznej. Sprawa ta również oddawna jest uznana za słuszną i oczekuje załatwienia ustawowego. Tymczasowo związki samorządowe zmuszone są do opłacania czynszu dzierżawnego. Znowu nie stanowi to sum większych, ale w okresie tak ciężkim jak obecny, każdy grosz jest liczony*).

j) Przeprowadzenie przejęcia przez związki samorządowe administracji dróg publicznych w taki sposób, aby wynikała z tego bezwzględna oszczędność w wydatkach administracyjnych tak dla budżetu państwowego jak i samorządowego. Złączenie zarządów dróg państwowych i samorządowych było zawsze motywowane względami organizacyjnymi i oszczędnościowymi. Tymczasem od powiatów małopolskich i wschodnich ciągle napływają skargi, że z faktu połączenia tych zarządów dla powiatu zamiast oszczędności powstają nowe wydatki. Dzieje się to na skutek: a) zbyt daleko idącego odseparowania się zarządu drogowego od biura powiatowego, co powoduje podwójną rachunkowość, wzajemne korespondowanie, b) na skutek dopłat dla pracowników państwowych z funduszy samorządowych, c) na skutek biurokratycznego traktowania gospodarki przez inżynierów państwowych.

k) Uproszczenie księgowości przy wymiarze państwowego podatku od nieruchomości.

Wymagania Ministerstwa Skarbu, stawiane miastom i powiatom idą zadaleko i są zupełnie niepotrzebne. Jak się okazuje obecnie Ministerstwo Skarbu uprościło znacznie prowadzenie ksiąg bierczych przez urzędy skarbowe, ale nie zmniejszyło swoich wymagań stawianych związkowi samorządowemu.

Na tem kończymy przegląd, co możnaby ująć czy uprościć z obowiązkowego zakresu działania. Istotne znaczenie mają tylko sprawy, wymienione pod a, b, c i d, z tych zaś sprawa Kas Chorych występuje na pierwsze miejsce, przywilej bowiem Kas Chorych kosztuje związki samorządowe według obliczeń Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej około 20 milionów złotych rocznie.

C. Uregulowanie egzekucyj.

Pomimo zwiększenia źródeł dochodowych, pomimo zniesienia tych lub innych obowiązków ustawowych, zbyt na wyrost dla samorządu przykrawianych, pomimo całej redukcijnej pracy, która się po powiatach odbywa i jeszcze będzie silniej działać, wiele powiatów zarówno jak i miast, b. zaboru rosyjskiego, które po latach ostatnich przechodzą z dużymi długami krótkoterminowymi nie będą w stanie zapewnić sobie równowagi budżetu i zabezpieczeń

*) patrz: Memorjał związku powiatów do M. Spr. Wewn. „Samorząd” Nr. 8 z 24 roku.

*) P. „Samorząd” Nr. 11 — 1924 r.

stwa planowej gospodarki wobec możliwości dokonywania zajęć przez wierzycieli.

Znowuż jedna część państwa niema uregulowanej egzekucji na majątku związków samorządowych, ta część państwa, która tego najsilniej potrzebuje *).

Postulat więc przeprowadzenia jednego artykułu, który winien się znaleźć w ustawie o prawie egzekucyjnym czy choćby jako specjalne postanowienie w znowelizowanej ustawie o finansach komunalnych wprowadzający normy postępowania takie, jakie istnieją w Małopolsce, jest pierwszorzędgo znaczenia. Bez niego nie sposób podjąć się sanacji gospodarki zadłużonych samorządów.

D. Środki zabezpieczające przed ponownym zadłużeniem.

Wreszcie jako część czwarta zagadnienia równowagi budżetowej będą służyły środki, zabezpieczające przed ponownym zadłużeniem. Mowa tu będzie o przepisach specjalnych, które są potrzebne dla zabezpieczenia gruntowniejszego punktów najmniej obronnych i najbardziej wystawionych na niebezpieczeństwo w fortyfikacyjnych przepisach budżetowych. Najważniejszą luką, przez którą wkraczały nieprzyjacielskie kohorty długów i dłużników krótkoterminowych były słynne zaległości czynne, t. j., wymierzone a nieściągnięte podatki, które związki samorządowe miały wbrew oczywistości zaliczać do wpływów zrealizowanych. Wobec tego, że o tych sprawach pisałem już dużo **) ograniczę się tutaj do sformułowania najistotniejszych przepisów, które wytrzymały bez uszczerbku dyskusję prasową. Środkami temi winny być:

- 1) zmiana przepisów rachunkowo-budżetowych przez usunięcie zaległości czynnych,
- 2) określenie maximum dopuszczalnego zadłużenia budżetowego i kasowego,
- 3) zakaz udzielania żyra i gwarancji z dopuszczeniem wyjątków za zgodą Ministerstwa Spr. Wewnętrznych,
- 4) wprowadzenie restrykcji co do wystawiania przez zw. samorządowe akceptów,
- 5) wprowadzenie sankcyj karnych za:
 - a) nieusprawiedliwione zamknięcie wykonania budżetu deficytem,
 - b) zużycie pożyczek kasowych na wydatki budżetowe,
 - c) zadłużenie się ponad normę ustawową w k. k. o.,

*) patrz artykuł mój w Nr. 4 „Samorządu“ z r. b. — Postępowanie egzekucyjne przeciwko związkom samorządowym.

**) patrz artykuły moje w „Samorządzie“ z r. 1930 — Nr. Nr. 46 i 50 — z r. 1931 — Nr. Nr. 23, 41, 43, 46 i 51 — z roku 1932, Nr. Nr. 1 i 2.

d) udzielenie żyra lub gwarancji,

e) wystawianie akceptów wbrew przepisom.

Kilka słów wyjaśnienia należy się punktom 4 i 5-emu.

Weksel w ostatnich latach stał się normalnym środkiem płatniczym. Znaczenie weksla w życiu gospodarczym obniżyło się wogóle, niestety, związki samorządowe w praktyce zlekceważyły sobie również te tak formalne zobowiązania. Propozycja moja idzie w kierunku ograniczenia możliwości wystawiania weksli przez wskazanie ograniczonej ilości instytucji, przez które te weksle musiałyby przejść.

Kredyt więc, który sobie związek samorządowy robi, wystawiając weksel i puszczając go jako gotówkę w obieg, byłby kontrolowany przez instytucje, stale z samorządowymi związkami pracujące. Sądzę, że tylko w ten sposób da się zrealizować przepis, ustanawiający maximum zadłużenia się kasowego (pozbudżetowego).

Zresztą, nie jest to rygor specjalnie ciężki dla zw. samorządowych, gdyż po wprowadzeniu specjalnych przepisów egzekucyjnych łatwość zaciągania pożyczek zmniejszy się bardzo poważnie.

Wprowadzenie sankcyj karnych jest koniecznością. Według mnie największą naszą chorobą jest nieprzestrzeganie ustaw. Można wprowadzić powiedzieć, że skoro istnieją w ustawach postanowienia, zakazujące dokonania czegoś, istnieje już i odpowiedzialność w niektórych wypadkach z ogólnych postanowień kodeksu karnego, a zawsze dyscyplinarna. To jest prawda. Burmistrz czy starosta za to wszystko odpowiada przed swą władzą nadzorczą czy władzą bezpośrednią. Jednak zupełnie inaczej będzie się sprawa przedstawiać, jeżeli sama władza będzie musiała wystąpić przeciwko sprawcy przekroczenia niezależnie od swej woli i chęci. Wprawdzie zawsze może władza uznać przekroczenie budżetu i spowodowany deficyt za usprawiedliwiony, ale sam fakt postępowania dyscyplinarnego, sam fakt uznawania czegoś za przestępstwo czy przekroczenie będzie działać hamująco. A te podpisy, dawane na różnych zobowiązaniach i aktach przez przedstawicieli związków samorządowych bez sprawdzenia czy była odpowiednia uchwała sejmiku, postanowienie wydziału powiatowego, czy w budżecie jest na ten cel odpowiednia suma, będzie również inaczej wyglądać, gdy będzie istniała świadomość osobistej odpowiedzialności za każdy dany podpis, za każdą powziętą decyzję. Nie uważam, żeby to było ograniczeniem samorządu — jest to tylko jego zabezpieczeniem, jest hamulcem przed zbyt pochopnością czynów przed lekceważeniem przepisów i ustaw. Jeżeli samorząd ma wychowywać obywateli to musi ich nauczyć szanować każdy grosz publiczny oraz szanować własne swoje postanowienia i ustawy państwowe.

Wacław Gajewski

Projekt ustawy

o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego, wniesiony do Sejmu
przez Rząd w dniu 16 stycznia 1932 r.

ROZDZIAŁ 5.

Rozgraniczenie zakresu działania pomiędzy organami oraz
jednoosobowa i kolegiatna działalność organów zarządzających
w gminach wiejskich i miastach.

Art. 29.

(1) Do zakresu działania rady gminy (art. 1 ust. 5) należy
stanowienie norm i zasad w zakresie zarządu sprawami gmin-
nymi i gospodarki gminnej, a w szczególności:

- a) stanowienie o dobrowolnym podejmowaniu zadań
administracji publicznej, o ile nie sprzeciwiają się te-
mu postanowienia ustaw szczególnych oraz o ile za-
dania te nie są zastrzeżone innym związkom publicz-
no-prawnym;
- b) wybór członków zarządu gminy oraz członków ko-
misyj;
- c) uchwalanie regulaminów obrad rady i jej komisji;
- d) ustanawianie w granicach postanowień ustaw specja-
lnych rodzaju i ilości stanowisk służbowych oraz wy-
sokości przywiązanych do nich uposażeń;
- e) ustanawianie w ramach postanowień ustaw specjalnych
ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, norm
wynagrodzenia, względnie odszkodowania, dla człon-
ków zarządu gminy oraz norm, dotyczących diet i ko-
sztań podróży;
- f) uchwalanie przepisów służbowych dla funkcjonarius-
zów samorządowych;
- g) uchwalanie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnem dla
zawodowych członków zarządu gminy oraz dla funk-
cjonariuszów samorządowych tudzież pozostałych po
nich wdów i sierot;
- h) uchwalanie statutów miejscowych (miejscowych prze-
pisów prawnych), o ile w myśl obowiązujących prze-
pisów prawo takie gminie przysługuje;
- i) podejmowanie uchwał w sprawie nabycia, zbycia, hi-
potecznego obciążenia i oddania w długoterminną dzier-
żawę nieruchomości, uczynienia i przewzięcia darowizny
tudzież zapisu oraz ustanowienia lub objęcia zarządu
fundacji;
- j) stanowienie o założeniu, przekształceniu i zwinięciu
zakładu, przedsiębiorstwa albo innego urządzenia
związku samorządowego;
- k) podejmowanie uchwał w sprawie zaciągnięcia pożyczki
długoterminowej i udzielenia noreki, jak również
określenia wysokości i zasad, dotyczących zaciągnięcia
pożyczek krótkoterminowych;
- l) uchwalanie preliminarza budżetowego gminy;
- m) ustanawianie zasad zarządu i użytkowania majątku
związku samorządowego tudzież wszelkich jego za-
kładów, przedsiębiorstw i urządzeń;
- n) uchwalenie danin komunalnych oraz stanowienie o
obowiązku innych świadczeń na cele gminy;
- o) podejmowanie uchwał w sprawie ustalenia i zmiany
nazw dzielnic, ulic i placów oraz w sprawie wznosze-
nia pomników na placach publicznych;
- p) ustalanie zasad nabywania przez oddawanie i przew-
zięcie robót i dostaw oraz ustanawianie norm po-
stępowania w sprawach przetargów publicznych przy
sprzedaży, kupnie i oddawaniu w dzierżawę nierucho-
mości i ruchomości gminnych;
- r) kontrola nad finansową i gospodarczą działalnością
zarządu gminy, w szczególności zatwierdzanie spra-
woznictwa z wykonania budżetu oraz rocznych zamknięć
i bilansów zakładów tudzież przedsiębiorstw związku
samorządowego;
- s) uchwalanie wniosków oraz wydawanie opinii w spra-
wie zmiany granic gminy;
- t) wydawanie opinii w sprawach potrzeb gminy oraz
uchwalanie w tym zakresie uchwał;
- u) nadawanie obywatelstwa honorowego gminy;
- w) inne sprawy, przewidziane obowiązującymi przepisami

i ustawa niniejsza, o ile nie mają charakteru czynności
zarządzających i wykonawczych.

(2) Uchyła się wszelkie przepisy, przewidujące sprawo-
wanie przez radę gminy czynności zarządzających i wyko-
nawczych.

Art. 30.

(1) Prawo i obowiązek reprezentowania gminy należy
wyłącznie do wójta, bądź do burmistrza lub prezydenta miasta.
(2) Zarząd gminy działa nazewnatrz wyłącznie tylko
przez wójta, bądź przez burmistrza lub prezydenta miasta, ja-
ko przełożonych gminy.

(3) Zarząd gminy poza sprawami, zastrzeżonymi w myśl
ustawy niniejszej kolegiatnemu załatwianiu (art. 31), działa
tylko jednoosobowo. W tym zakresie wójt, burmistrz i prezy-
dent miasta działa samodzielnie, jako kierownik zarządu gmi-
ny, pod osobistą odpowiedzialnością, przy pomocy pozostałych
jego członków i funkcjonariuszów samorządowych.

(4) Podwójt, wiceburmistrz i wiceprezydent są zastępcami
i najbliższymi pomocnikami wójta, burmistrza i prezydenta
miasta, wchodzi zaś we wszystkie ich prawa i obowiązki tylko
w razie nieobecności lub niemożności pełnienia przez nich czyn-
ności służbowych.

(5) Korespondencje i wszelkie dokumenty urzędowe za-
rządu gminy podpisuje przełożony gminy. Przełożony gminy
może upoważnić do podpisywania w swoim zastępstwie ści-
śle określonej kategorii pism i dokumentów urzędowych swego
zastępcę, zawodowych członków zarządu oraz poszczególnych
urzędników gminnych. Dokumenty, przez które gmina zaciąga
zobowiązanie, muszą być opatrzone urzędową pieczęcią za-
rządu gminy oraz dwoma własnoręcznymi podpisami: przeło-
żonego gminy tudzież jednego członka zarządu gminy, bądź
odpowiedniego urzędnika gminnego, którego podpisu dokument
wymaga jedynie w przypadku, gdy mandaty członków zarzą-
du gminy uległy zawieszeniu lub wygaśnięciu.

Art. 31.

(1) Zarząd gminy działa kolegiatnie (ust. 3) w sprawach
następujących:

- a) przygotowanie wszystkich spraw, w których stanowi
rada gminy;
- b) zawieszanie uchwał rady, sprzecznych z interesem
gminy (art. 51 ust. 2);
- c) uchwalenie regulaminu dla siebie oraz udzielanie opinii
o regulaminach i instrukcjach dla urzędów, zakładów
i przedsiębiorstw gminnych, przed ustanowieniem dla
nich przepisów przez przełożonego gminy;
- d) decydowanie o zaciągnięciu pożyczki krótkotermino-
wej na czasowe zasilenie funduszy kasowych zgod-
nie z zasadami postępowania, ustalonymi przez radę
gminy;
- e) ustalanie sposobu poboru danin komunalnych i innych
świadczeń na cele gminy w granicach obowiązujących
przepisów i uchwał rady gminy;
- f) ustanawianie opłat za korzystanie z urządzeń i za-
kładów związku samorządowego, jak również opłat
administracyjnych i taks za korzystanie w obrębie
gminy z własnych publicznych środków lokomocji;
- g) umarzanie należności, których ściąganie staje się nie-
możliwe lub upoważnienie przełożonego gminy do wy-
dawania w tym zakresie decyzji;
- h) rozpatrywanie i zatwierdzanie ofert, składanych przy
wszelkich przetargach publicznych w myśl zasad, usta-
lonych przez radę gminy;
- i) decydowanie o wszczęciu i odstąpieniu od sporu są-
dowego oraz ustalenie warunków układu pojednaw-
czego w sprawach prywatno-prawnych;
- j) orzekanie o nałożeniu kar dyscyplinarnej na pracow-
ników gminy, o ile nie zostały w tym celu powołane
w granicach obowiązujących ustaw specjalne kolegiat-

ne organa dyscyplinarne, oraz o ile nakładanie takich kar nie jest zastrzeżone dla przełożonego gminy;

k) inne sprawy, zastrzeżone do kolegiального decydowania w myśl postanowień ustawy niniejszej.

(2) Kolegium członków zarządu miejskiego, powołane do decydowania w sprawach, o których mowa w ust. (1), nosi nazwę magistratu.

(3) Członkami kolegium zarządu gminy wiejskiej są: wójt, podwójt oraz ławnicy gminni. Członkami magistratu są: burmistrz i wiceburmistrz bądź prezydent miasta i wiceprezydent (wiceprezydenci) oraz ławnicy miejscy. Kolegium obraduje pod przewodnictwem wójty, burmistrza, prezydenta miasta lub ich zastępców. Do powzięcia uchwał niezbędna jest obecność więcej niż połowy ustawowej liczby członków. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów obecnych. Przewodniczący bierze udział w głosowaniu i głos jego rozstrzyga w razie równości głosów.

Art. 32.

(1) Wszelkie dotychczasowe uprawnienia organów gminnych, nie objęte postanowieniami art. 29 i 31, przechodzą na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, działających w myśl art. 30 ust. (3).

(2) Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast załatwiają jednoosobowo i pod osobistą odpowiedzialnością wszelkie czynności organów samorządowych, działających, jako organa wykonawcze władz rządowych, bądź jako władze administracji ogólnej.

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 29—32 łącznie mają na celu podniesienie poziomu i usprawnienie organów komunalnych, czego potrzeba podkreślona została w uwagach ogólnych. W szczególności postanowienia zawarte w art. 29, 30, 31 i 32 wyraźnie rozgraniczają kompetencje organów stanowiących i wykonawczych, przez co usuna spotykane na tle pomieszczenia kompetencji częste kolizje między temi organami; postanowienia te ograniczają przytem zasadę jednoosobowe działania tudzież ustalają w sposób wyraźny zasadę osobistej odpowiedzialności przełożonych zarządu. Art. 29 ust. (2) pozwoli na przeniesienie na organa wykonawcze szeregu funkcji, które dotychczas niesłusznie należały do rad gminnych i miejskich, uprzywilejowanych w świetle dotychczasowego ustawodawstwa na wszystkich prawie obszarach prawnych (z wyjątkiem b. zaboru pruskiego) i cieszących się wybitną przewagą nad organami wykonawczymi. Projekt ogranicza w ten sposób rolę rad do właściwych im zadań do funkcji normatywnych, przekreślając tem samem zbyt szeroką ingerencję radnych w dziedzinie bieżącej administracji, co dotychczas destruowało jej pracę.

Art. 32 ust. (2) i (3) przekreśla uświęconą w poszczególnych ustawach, jak w rozporządzeniu Prezydenta R. P. o prawie przymusowem, o prawie budowlanem i innych zasadę kolegiального orzecznictwa organów komunalnych w dziedzinach administracji państwowej, przekazanej samorządom. Zasada określenia i zindywidualizowania odpowiedzialności za decyzje w tak ważnych dziedzinach administracji państwowej, jak również w zakresie czynności wykonywanych przez samorządy jako organa wykonawcze władz rządowych — powinna znaleźć pełną realizację.

ROZDZIAŁ 6.

Zawodowi i niezawodowi członkowie organów zarządzających w gminach wiejskich i miastach.

(1) Rada gminna w gminach wiejskich, jak również rada miejska w miastach niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych mogą uchwała, zatwierdzona przez wydział powiatowy, ustanowić urząd zawodowego wójty względnie zawodowego burmistrza.

(2) Wojewoda przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) może ustanowić obowiązek powołania zawodowego burmistrza w mieście niewydziałonem z powiatowego związku samorządowego, o ile

ze względu na stan majątkowy oraz stan i liczbę przedsiębiorstw, zakładów i urządzeń gminy gospodarka miejska wymaga szczególnie fachowego i ciągłego kierownictwa.

(3) Rada miejska w mieście niewydziałonem z powiatowego związku samorządowego, liczącem powyżej 10.000 mieszkańców, może poza burmistrzem w drodze uchwały, zatwierdzonej przez wydział powiatowy, ustanowić urząd zawodowego wiceburmistrza.

(4) Na stanowisko przełożonych gminy i ich zastępców w miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych mogą być powołani wyłącznie zawodowi prezydenci miast i wiceprezydenci. W miastach tych rada miejska może ponadto ustanowić odpowiednią ilość stanowisk zawodowych ławników miejskich, nie przekraczającą jednej trzeciej ogólnej ich liczby, określonej w art. 28 ust. (2). Wypadające przy tem obliczeniu ułamki zaokrągla się w górę do 1. Uchwała rady miejskiej w sprawie ilości stanowisk ławników zawodowych wymaga zatwierdzenia wojewody przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), zaś w mieście stoł. Warszawie — Ministra Spraw Wewnętrznych.

(5) Na zawodowych: wójtów w gminach wiejskich oraz burmistrzów i wiceburmistrzów w miastach, liczących do 10.000 mieszkańców, mogą być powołane tylko osoby, które odpowiadają wymaganym warunkom obieralności oraz poza ukończeniem co najmniej siedmioklasowej publicznej szkoły powszechnej, lub wykształceniem w zakresie co najmniej czterech klas szkoły średniej ogólnokształcącej lub zawodowej, bądź wykształceniem równorzędnem, odbyły praktykę i złożyły egzamin z zakresu wymagań fachowych i umiejętności praktycznych (egzamin praktyczny).

(6) Na stanowiska zawodowych burmistrzów i wiceburmistrzów w miastach, liczących powyżej 10.000 mieszkańców, jak również prezydentów miast, wiceprezydentów oraz zawodowych ławników miejskich w miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych mogą być powołane tylko osoby, które odpowiadają wymaganym warunkom obieralności, mają ukończoną co najmniej szkołę średnią lub równorzędną szkołę zawodową, oraz odbyły praktykę i złożyły dopowiedni egzamin praktyczny (ust. 5).

(7) Wojewoda w odniesieniu do gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych, a Minister Spraw Wewnętrznych w odniesieniu do miast pozostałych władni są zwolnić osobę wybraną od wymaganego cenzusu wykształcenia, gdy co najmniej przez trzy lata pracowała ona na samodzielnem stanowisku w samorządzie terytorjalnym, w służbie państwowej, lub w innej służbie publicznej, oraz złożyła przepisany egzamin zastępczy.

(8) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przepisów, normujących sprawę wykształcenia i praktyki, wymaganej od osób powoływanych na stanowiska zawodowych członków zarządów w gminach wiejskich i miastach, oraz ustalających program egzaminów, tudzież skład komisji egzaminacyjnych.

Art. 34.

(1) Wybór niezawodowych wójtów, jak również niezawodowych burmistrzów i wiceburmistrzów w miastach, niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych i nie stanowiących siedzib powiatowych władz administracji ogólnej, podlega zatwierdzeniu właściwego starosty powiatowego. Wybór niezawodowych burmistrzów i wiceburmistrzów w miastach, które są siedzibą powiatowych władz administracji ogólnej, wymaga zatwierdzenia wojewody.

(2) Wybór zawodowych członków zarządu gminnego oraz zawodowych członków zarządu miejskiego w miastach niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych podlega zatwierdzeniu właściwego wojewody. Wybór zawodowych członków zarządu miejskiego w miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych podlega zatwierdzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych. Wybór prezydenta miasta stoł. Warszawy wymaga zatwierdzenia przez Radę Ministrów.

(3) Władza, powołana do zatwierdzenia wyboru zawodowego członka organu zarządzającego, uprawniona jest uzależnić zatwierdzenie od odbycia przez kandydata na danem stanowisku rocznego okresu próbnego. Odmówienie zatwierdzenia wyboru w tym okresie, może nastąpić w każdej chwili i powo-

duje rozwiązanie stosunku służbowego kandydata z gminą ze skutkami, przewidzianymi w art. 38 ust. (6).

(4) W razie odmowy zatwierdzenia wyborów przełożonego gminy, albo jego zastępcy następują nowe wybory. Jeżeli członkowie rady nie dokonali wyboru przełożonego gminy, bądź jego zastępcy, albo zwlekają z wyborem, władza nadzorcza nakazuje dokonanie go w oznaczonym terminie. O ile ponownie wybrano kandydata, który nie uzyskał zatwierdzenia, albo gdy w oznaczonym terminie wybór nie doszedł do skutku, właściwa władza nadzorcza obsadza wakujące stanowisko przełożonego gminy, bądź jego zastępcy, na przeciąg czasu nie dłuższy od roku.

(5) O ile radni w ciągu roku od dnia powołania przez władzę nadzorczą przełożonego gminy lub jego zastępcy w myśl postanowień ustępu poprzedniego nie dokonali wyboru, albo wybrali kandydata, który nie uzyskał zatwierdzenia, rada gminy ulega w tym przypadku rozwiązaniu w trybie, przewidzianym w art. 54. W ciągu następnych trzech miesięcy powinny się odbyć wybory do nowej rady.

(6) Uposażenie osób powołanych w trybie ust. (4), wyznacza z funduszy związku samorządowego władza nadzorcza w granicach norm rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszy państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073), biorąc pod uwagę stan finansowy gminy, oraz w odniesieniu do miasta — kwotę, preliminowaną w budżecie gminy na uposażenie poprzednika.

(7) W razie dwukrotnej odmowy zatwierdzenia wyboru ławnika zawodowego w miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, rada miejska powołuje w jego miejsce ławnika niezawodowego, do czasu powołania na stanowisko ławnika zawodowego osoby, która uzyskała zatwierdzenie.

(8) W przypadkach, o których mowa w ust. (1) — (4) i (6) — (7), starosta powiatowy i wojewoda przed powzięciem decyzji zasięga opinii wydziału powiatowego, względnie wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

Art. 35.

(1) Przełożeni gminy i ich zastępcy składają na ręce władzy powołanej do ich zatwierdzenia, albo na ręce jej przedstawiciela przysięgę, że wiernie przestrzegać będą ustaw i sumiennie wypełniać obowiązki służbowe. Osoby, którym ich religia nie pozwala na składanie przysięgi, oraz osoby, nie należące do żadnego prawnie uznanego wyznania, składają przyrzeczenie. Rote przysięgi i przyrzeczenia ustala Minister Spraw Wewnętrznych.

(2) Postanowienia ustępu poprzedniego mają zastosowanie do sołtysów i podsołtysów (art. 12 ust. 4 i art. 17 ust. 1).

Art. 36.

(1) Zakres obowiązków służbowych zawodowych członków zarządu gminy przez cały czas piastowania mandatu stanowi ich główne zajęcie.

(2) Osoby, o których mowa w ust. (1), nie mogą przyjąć żadnej posady, lub oddawać się poza urzędem płatnym zajęciom, których wykonywanie pozostawałoby w sprzeczności, bądź przeszkadzałoby w wykonywaniu obowiązków służbowych, albo mogłoby wywołać uzasadnione podejrzenie o stronniczość lub interesowność. Wydawanie w tych sprawach decyzji, należy w odniesieniu do przełożonych gminy do władzy nadzorczej, w stosunku zaś do pozostałych zawodowych członków zarządu — do przełożonego gminy.

(3) Urlopów udziela przełożonemu gminy władza nadzorcza.

(4) Praca ławników niezawodowych ogranicza się do udziału w posiedzeniach działającego kolejalnie zarządu gminy, oraz w posiedzeniach komisji, wyłonionych przez zarząd, lub radę gminy, a ponadto do obracowywania i referowania na posiedzeniach zarządu gminy, na zlecenie przewodniczącego poszczególnych spraw bieżących.

(5) Do zakresu zadań niezawodowego podwójciego i niezawodowego wiceburmistrza należą czynności, ciążące na niezawodowych ławnikach, oraz czynności pomocników i zastępców przełożonego gminy (art. 30 ust. 4).

(6) Zakres czynności podwójciego, wiceburmistrza, wiceprezidenta (wiceprezydentów), oraz ławników zawodowych określa w drodze regulaminu prac zarządu przełożony gminy.

Art. 37.

Prawa i obowiązki przełożonego gminy, oraz zawodowych członków zarządu gminy, wynikające z ich stosunku służbowego, ustala przed dokonaniem wyboru tych osób rada gminy w granicach obowiązujących przepisów, a to w drodze uchwały, która uzyskuje moc prawną, po zatwierdzeniu jej przez właściwą władzę nadzorczą.

Art. 38.

(1) Tytułem wynagrodzenia za wykonywanie obowiązków służbowych, każdy zawodowy i niezawodowy przełożony gminy, oraz każdy zawodowy członek zarządu gminy pobiera przez czas sprawowania mandatu stałe uposażenie z funduszy gminy według norm, przewidzianych przez obowiązujące przepisy i uchwały rady gminy.

(2) Niezawodowym: podwójciennu, wiceburmistrzowi i ławnikom, można w okresie piastowania mandatu przyznać jedynie diety za udział w posiedzeniach zarządu gminy, albo odszkodowanie z tytułu wykonywanej pracy, powierzonej przez przełożonego gminy w poszczególnych wypadkach, odpowiadające jej rodzajowi i ilości czasu, poświęconego związkowi samorządowemu, zwłaszcza gdy osoby te wskutek udziału w pracach zarządu gminy ponoszą dotkliwy uszczerbek w zarobkach w swoim zawodzie.

(3) Zawodowym członkom zarządu gminy, oraz pozostałym po nich wdowom i sierotom służy prawo do zaopatrzenia emerytalnego (pensji wdowej i sieroczej) i do odprawy z funduszy emerytalnych w wymiarze i na zasadach, dotyczących pracowników danego związku samorządowego.

(4) Zaopatrzenie emerytalne dla zawodowego członka zarządu gminy nie może być w każdym razie mniejsze od norm następujących: po wysłużeniu pełnej dziesięcioletniej kadencji — trwale zaopatrzenie emerytalne w wysokości co najmniej 40% ostatnio pobieranego z funduszy związku samorządowego uposażenia służbowego, które służy za podstawę do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego pracowników samorządowych (ust. 3); za każdy następny rok służby na stanowisku zawodowego członka zarządu tej samej gminy 3,5% tego uposażenia, a po wysłużeniu dwóch pełnych dziesięcioletnich kadencji trwale zaopatrzenie emerytalne w wysokości co najmniej 75% powyższego uposażenia. Zaopatrzenie emerytalne nie może w żadnym razie przekraczać 100% uposażenia służbowego, które służy za podstawę do wymiaru emerytury.

(5) Jeżeli gmina nie uregulowała we własnym zakresie sprawy zaopatrzenia emerytalnego swoich pracowników, to prawa emerytalne zawodowego członka zarządu gminy, jak również na wniosek jego śmierci prawa wdowy i sieroty po nim, powinny być przed dokonaniem wyboru określone odrębną uchwałą rady gminy, która uzyskuje moc prawną po zatwierdzeniu jej przez właściwego wojewodę, przez wojewódzkiego z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), a w odniesieniu do miasta stół. Wzruszany przez Ministra Spraw Wewnętrznych. Zatwierdzoną uchwałą nie może być zmieniona z uszczerbkiem dla praw zainteresowanego członka zawodowego, oraz wdowy i sieroty po nim.

(6) Zawodowi członkowie organów zarządzających, zwolnieni z zajmowanych stanowisk, w okresie służby próbnej (art. 34 ust. 3), nie nabywają prawa do trwałego zaopatrzenia emerytalnego, natomiast uzyskują prawo do jednorazowej odprawy z funduszy danego związku samorządowego w wysokości trzymiesięcznego uposażenia służbowego.

(7) Prawa, przewidziane w ustępach: (3), (4) i (5), nie mogą doznać uszczuplenia w przypadku, gdy osoby, o których mowa w tych ustępach nie zostaną wybrane na następną dziesięcioletnią kadencję, lub odmówią przyjęcia wyboru.

(8) Do osób pobierających zaopatrzenie emerytalne w myśl ust. (3), (4), (5) i (7), mają analogiczne zastosowanie postanowienia, zawarte w art. 25 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 42 z 1931 r., poz. 380).

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 33—38 poświęcone są instytucji zawodowych członków organów wykonawczych, która służyć ma do podniesienia poziomu tych organów. Art. 38 ust. 2) wy-

raża zasadę, że niezawodowi członkowie zarządu spełniają funkcje honorowo, odszkodowanie zaś dla tych osób może mieć wyjątkowo miejsce w wypadkach indywidualnie uzasadnionej potrzeby.

Art. 34, opierający się na ogólnych przesłankach, dotyczących stosunku Rządu do samorządu i potrzeby harmonii tych dwóch ramion administracji publicznej, daje wpływ czynnikom rządowym na obsadę wybieranych kierowników związków komunalnych oraz zawodowych członków zarządu, powoływanych na podwójną kadencję z daleko idącymi prawami do trwałych świadczeń ze strony funduszy komunalnych.

Art. 36 łącznie z art. 44 ust. (2) ma na celu uregulowanie stosunku służbowego i stosunku pracy członków zarządu gminy: zawodowych i niezawodowych. Prawo zwierzchnictwa służbowego, przełożonego nad zawodowymi członkami zarządu gminy wynika z zasady jednoosobowości i osobistej odpowiedzialności przełożonego.

ROZDZIAŁ 7.

Gmina uzdrowiskowa o charakterze użyteczności publicznej.

Art. 39.

(1) Upoważnia się Radę Ministrów do znoszenia w drodze rozporządzenia komisji uzdrowiskowych i wydziałów wykonawczych w uzdrowiskach, uznanych za posiadające charakter użyteczności publicznej, o ile uzdrowiska te są stacjami klimatycznymi, kąpieliskami morskimi lub zdrojowiskami, w których zakład zdrojowy jest własnością gminy, i o ile obszar uzdrowiska wraz z okresem ochrony sanitarnej leży w granicach jednej gminy.

(2) W przypadkach, przewidzianych w ust. (1), uprawnienia i zobowiązania funduszu kuracyjnego przechodzą na gminę, uprawnienia komisji uzdrowiskowej na radę gminy (art. 76), wydziału zaś wykonawczego — na zarząd gminy.

(3) Liczba ławników w gminach uzdrowiskowych w przypadkach, o których mowa w ust. (1) i (2), stanowi jedną czwartą część ustawowej liczby radnych, nie może wszakże przekraczać liczby 6. Wypadające przy tem obliczeniu ułamki zaokrągla się w górę do 1.

(4) W przypadkach, przewidzianych w ust. (1), czynności, przejęte po wydziale wykonawczym, zarząd gminy załatwia kolegialnie.

Art. 40.

(1) W gminach, będących uzdrowiskami o charakterze użyteczności publicznej w przypadkach, przewidzianych w art. 39 ust. (1) i (2), przełożonym zarządu gminy może być wyłącznie zawodowy wójt, bądź zawodowy burmistrz lub prezydent miasta. W gminach tych wojewoda na podstawie uchwały wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), może ustanowić ponadto obowiązek powołania zawodowego podwójnego, bądź wiceburmistrza, oraz potrzebną liczbę zawodowych ławników w granicach postanowień art. 39 ust. (3). Na stanowiska zawodowych członków zarządu gminy w powyższych gminach mogą być powołane tylko osoby, które obok warunków obieralności posiadają wykształcenie fachowe i przepisane kwalifikacje zawodowe; postanowienia art. 33 ust. (7) i (8) mają do tych osób odpowiednio zastosowanie.

(2) W gminach, będących uzdrowiskami o charakterze użyteczności publicznej, wybory wszystkich członków zarządu gminy w przypadkach, przewidzianych w art. 39 ust. (1), podlegają zatwierdzeniu właściwego wojewody; w sprawach tych mają zastosowanie postanowienia, zawarte w art. 34 ust. (4) — (8).

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 39 usuwa nieekonomiczny i z punktu widzenia organizacyjnego szkodliwy dualizm władz na obszarze niektórych uzdrowisk; art. 40 ma na celu podniesienie poziomu fachowego organów wykonawczych w takich uzdrowiskach.

ROZDZIAŁ 8.

Powiatowe związki samorządowe.

Art. 41.

(1) Na członków wydziału powiatowego w powiatowych związkach samorządowych mogą być powołane tylko osoby, które obok innych warunków obieralności (art. 4 ust. 4) mają ukończoną co najmniej publiczną szkołę powszechną, lub inne wykształcenie równorzędne, oraz posiadają przepisane przygotowania praktyczne. Bliższe postanowienia w przedmiocie wymagań naukowych i praktycznych członków wydziału powiatowego określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych.

(2) Minister Spraw Wewnętrznych władny jest na wniosek właściwego wojewody, oparty na uchwale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), zawiesić na czas określony zastosowanie ust. (1) dla poszczególnych obszarów Państwa.

Art. 42.

(1) Przewodniczący wydziału powiatowego i jego urzędowy zastępca (zastępca starosty powiatowego) pobierają z funduszy powiatowego związku samorządowego stały dodatek pieniężny, który stanowi dla przewodniczącego wydziału powiatowego 100%, dla jego zastępcy 25% uposażenia pobieranego ze Skarbu Państwa.

(2) O ile nowiatowy związek samorządowy dostarcza przewodniczącemu wydziału powiatowego, lub jego zastępcy mieszkania w naturze, ma ono charakter mieszkania służbowego i do niego mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 września 1926 r., zmieniając niektóre postanowienia ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 540). Za mieszkanie takie płaci Skarb Państwa powiatowemu związkowi samorządowemu czynsz w wysokości dodatku mieszkaniowego starosty powiatowego, bądź jego zastępcy, którym dodatek ten w takich razach nie przysługuje.

(3) Jeżeli przewodniczący wydziału powiatowego, lub jego zastępca, otrzymuje od powiatowego związku samorządowego poza mieszkaniem inne świadczenia w naturze, wówczas z wynagrodzenia, o którym mowa w ust. (1), potrąca się wartość takich świadczeń, obliczona według norm, ustalonych przez wojewodę. Wartość świadczeń w naturze nie może przekraczać wysokości dodatku pieniężnego, określonego w ust. (1).

(4) Wymieniony w ust. (1) dodatek samorządowy, wypłacają przewodniczącym wydziału powiatowego, oraz ich zastępcom, łącznie z uposażeniem służbowym kasy skarbowe na rachunek sum, należnych danemu powiatowemu związkowi samorządowemu.

(5) Poza dodatkami, przewidzianymi w niniejszym artykule, ani powiatowe związki samorządowe, ani inne osoby prawa publicznego, jak również ich zakłady i przedsiębiorstwa nie są uprawnione do przyznawania na korzyść przewodniczących wydziałów powiatowych i ich zastępców jakichkolwiek świadczeń pieniężnych, lub w naturze.

(6) Postanowienia ustępu poprzedniego nie dotyczą diet i zwrotu kosztów podróży przy wyjazdach służbowych, w sprawach powiatowego związku samorządowego poza granice powiatu. Należności te podlegają obliczeniu podług przepisów, obowiązujących w tej mierze funkcjonariuszów państwowych.

Art. 43.

Postanowienia, zawarte w art. 30 ust. (5), mają analogiczne zastosowanie do korespondencji i dokumentów urzędowych powiatowego związku samorządowego.

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 41 ma na celu podniesienie poziomu fachowego wydziałów powiatowych, co jest rzeczą konieczną z uwagi na ważne funkcje nadzorcze, jakie w stosunku do gmin wiejskiej i miast niewydziałonych z powiatowego związku komunalnego spełnia wydział powiatowy.

Art. 42 przewiduje żywcem już uwzględniony w wielu powiatach dodatek komunalny dla zastępcy starosty, przysługujący w myśl § 22 ust. 2 rozporządzenia

Prezydenta R. P. z dnia 13/12 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073) jedynie na czas zastępowania przewodniczącego wydziału powiatowego i sejmiku. Dodatek powyższy, stosunkowo niewysoki, jest całkowicie uzasadniony, gdyż zastępca starosty jest najbliższym pomocnikiem starosty w kierownictwie administracją rządową, wyznaczając starostę w wypełnianiu agend rządowych, co znakomicie ułatwia mu pracę dla samorządu powiatowego z oczywistą korzyścią dla powiatowego związku komunalnego.

Podniesienie dodatku dla przewodniczącego wydziału powiatowego z 75% do 100% łączy się z odcięciem, przyznanych im w praktyce innych specjalnych dodatków, które obecnie odpadają.

ROZDZIAŁ 9.

Kontrola wewnętrzna (własna) w związkach samorządowych.

Art. 44.

(1) Prawo bezpośredniej kontroli nad czynnościami biur zarządu gminy, oraz nad czynnościami urzędów, zakładów i przedsiębiorstw związku samorządowego należy do przełożonego gminy.

(2) Przełożony gminy jest zwierzchnikiem służbowym pozostałych zawodowych członków zarządu gminy tudzież pracowników samorządowych oraz sprawuje nadzór nad czynnościami niezawodowych członków zarządu.

Art. 45.

Opuszczenie bez usprawiedliwionych powodów trzech kolejnych posiedzeń (obrad) organu stanowiącego lub zarządzającego powoduje utratę mandatu niezawodowego członka tego organu ze skutkami, przewidzianymi w art. 6 ust. (5).

Art. 46.

(1) Stałym organem rady gminnej, miejskiej i powiatowej w zakresie kontroli nad działalnością finansową i gospodarczą organów zarządzających są powołane przez te rady komisje rewizyjne.

(2) Komisja rewizyjna jest organem kolegialnym. Liczba jej członków ustala uchwalony przez organ stanowiący regulamin jej czynności, podlegający zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

(3) Przewodniczącego, członków i zastępców członków komisji rewizyjnej wybiera rada gminna, miejska i powiatowa. Przewodniczącym komisji rewizyjnej i jego zastępcą są wybierani z pośród radnych: członkowie kom. rewiz. mogą być wybrani z poza grona radnych. Na stanowisko powyższe mogą być powołane tylko osoby, które oprócz prawa obywatelstwa do rady, dokonującej wyboru, nabyły potrzebne doświadczenie w służbie publicznej lub w pracy społecznej oraz władają językiem polskim w słowie i piśmie. Przewodniczący komisji rewizyjnych w powiatowych związkach samorządowych i w miastach wydzielonych muszą posiadać ponadto wykształcenie w zakresie co najmniej publicznej szkoły powszechnej.

(4) Do komisji rewizyjnej rady powiatowej nie mogą być wybrani członkowie organu zarządzającego gmin wiejskich i miast niewydzielonych z powiatowego związku samorządowego.

(5) Do zakresu działania komisji rewizyjnej należy:

- a) bezpośrednia kontrola nad całokształtem i poszczególnymi kierunkami finansowo-gospodarczej działalności organu zarządzającego pod względem prawidłowości i zgodności tej działalności z obowiązującymi przepisami, z postanowieniami statutów i uchwał organu stanowiącego oraz z budżetem i zasadami oszczędności w gospodarce publicznej, jak również
- b) należyte informowanie o stwierdzonym stanie rzeczy w powyższym zakresie organu stanowiącego.

(6) Komisja rewizyjna, jak również z jej upoważnienia co najmniej dwóch członków łącznie ma po uprzednim porozumieniu się z przełożonym (przewodniczącym) organu zarządzającego dostęp do kasy oraz do wszystkich ksiąg i dokumentów rachunkowych i kasowych w biurach zarządu oraz w zakładach i przedsiębiorstwach związku samorządowego.

Art. 47.

(1) W razie gdy organ stanowiący związku samorządowego zgodnie z wnioskiem komisji rewizyjnej odmówi przyjęcia do wiadomości rocznego sprawozdania z wykonania budżetu (zatwierdzenia rocznych zamknięć rachunkowych i bilansów), przewodniczący organu stanowiącego przesyła niezwłocznie odnośną jego uchwałę władzy nadzorczej, która zbada zarzuty, podniesione przeciw organowi zarządzającemu lub poszczególnym jego członkom, i wyda odpowiednie zarządzenia. O wyniku badań i treści swych zarządzeń władza nadzorcza niezwłocznie zawiadomi zainteresowany organ stanowiący.

(2) O ile w przypadku, o którym mowa w ust. (1), stanowisko organu stanowiącego jest nieuzasadnione — organ ten może być rozwiązany w trybie postanowień art. 54.

Uzasadnienie szczegółowe.

Rozdział ten poświęcony jest wspomnianej wyżej zasadzie kontroli wewnętrznej w związkach komunalnych.

Art. 46 i 47 wzmacnia i rozwija zasadę kontroli społecznej oraz podnosi poziom komisji rewizyjnej oraz jej autorytet. Zagadnienie należyście zorganizowanej kontroli społecznej w samorządzie terytorialnym przy ograniczeniu kolegialnej działalności zarządów związków samorządowych, wyposażeniu kierownika zarządu w znaczne uprawnienia i przedłużeniu kadencji zawodowych członków zarządu — nabiera istotnego znaczenia, to też stworzenie ram ustawowych dla komisji rewizyjnych jest rzeczą niezmiennie pożądaną, zwłaszcza, że brak takich ram dawał się dotychczas dotkliwie odczuwać w wielu związkach samorządowych. Dopuszczenie wyboru członków komisji z poza grona radnych da możliwość lepszego doboru ludzi i zapewnienia komisji odpowiedniego składu.

ROZDZIAŁ 10.

Nadzór państwowy.

Art. 48.

Decyzje właściwej władzy nadzorczej, orzekającej o ważności wyborów do organu stanowiącego lub zarządzającego związku samorządowego wskutek wniosku protestu, są ostateczne w administracyjnym toku instancyj.

Art. 49.

Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w porozumieniu z Ministrem Skarbu rozporządzenia, normującego sprawę tworzenia i znoszenia oraz wewnętrznej organizacji zakładów i przedsiębiorstw związków samorządowych.

Art. 50.

(1) Uchwały rady gminy w sprawie zbycia i hipotecznego obciążenia oraz oddania w długoletnią dzierżawę nieruchomości, uczynienia i przyjęcia darowizny lub zapisu, ustanowienia lub objęcia zarządu fundacji, jak również w sprawie zaciągnięcia pożyczki długoterminowej i udzielenie poreki oraz uchwały w sprawach wymienionych w pkt. d), e), g) i h) art. 29 ust. (1) uzyskują moc prawną po zatwierdzeniu ich przez właściwą władzę nadzorczą.

(2) Przepisy, wymagające zatwierdzenia uchwał albo dotyczące innych uprawnień nadzorczych w sprawach budżetowych i finansowych, pozostają w mocy.

(3) Uchwały rady gminy w sprawie:

- a) świadczeń w naturze;
- b) zasad postępowania przy oddawaniu i przyjmowaniu robót i dostaw, jak również przetargów publicznych przy sprzedaży, kupnie i oddawaniu w dzierżawę nieruchomości i ruchomości;
- c) przepisów służbowych dla funkcjonariuszów samorządowych oraz
- d) ustalania i zmiany nazw ulic, dzielnic i placów tudzież wznoszenia pomników muszą być przesłane wła-

dzy nadzorczej w ciągu dni 14 od daty podjęcia uchwały. Władza nadzorcza w ciągu dalszych dni 30 ma prawo żądać reasumpcji lub zmiany uchwały o ile w sprawach, wymienionych:

w punkcie a) — normy świadczeń w naturze są zbyt uciążliwe dla obywateli lub uchybiają ogólnym zasadom, dotyczącym danin publicznych;

w punkcie b) — zasady nie zabezpieczają dostatecznie interesu publicznego lub nie chronią należycie interesu ogółu zainteresowanych obywateli;

w punkcie c) — normy są zbyt uciążliwe dla związku samorządowego albo uchybiają zasadom racjonalnej organizacji;

w punkcie d) — uchwalona nazwa ulicy, dzielnicy lub placu nie odpowiada celom orientacyjnym osiedla, albo gdy nazwa ta, jak również wzniesienie pomnika mogłoby naruszyć spokój publiczny, sprzeciwiłoby się miejscowym tradycjom lub dobrem obyczajom.

(4) Od sprzeciwu władzy nadzorczej służy gminie w ciągu dni 14 prawo odwołania do władzy wyższej, która rozstrzyga ostatecznie.

(5) Wojewodowie wydają decyzje w zakresie spraw, o których mowa w ustępach poprzednich, przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

(6) Brak sprzeciwu ze strony władzy nadzorczej powoduje ważność uchwały, o ile nie mają do niej zastosowania postanowienia, zawarte w art. 7 ust. (3) lub art. 51.

(7) Postanowienia ustaw specjalnych, wydanych po dniu 1 stycznia 1920 r., o ile wymagają zatwierdzenia innych uchwał, nie objętych ust. (1) i (3), pozostają w mocy.

Art. 51.

(1) Nieważne są uchwały rady gminy, powzięte z naruszeniem istotnych wymagań formalnych albo sprzeczne z obowiązującymi przepisami. Uchwały takie przełożony gminy obowiązany jest zawiesić i przesłać bezzwłocznie władzy nadzorczej, która orzeka o ich nieważności.

(2) Zarząd gminy może z własnej inicjatywy, a ma obowiązek na polecenie władzy nadzorczej wstrzymać wykonanie uchwał rady, które są sprzeczne z interesem gminy. Zakwestionowana uchwała rady gminy zarząd obowiązany jest wnieść na najbliższe jej posiedzenie. Uchwała taka staje się ważna, gdy rada gminy powyżej ja ponownie większością dwóch trzecich głosów ustawowego jej składu.

Art. 52.

(1) Władza nadzorcza, jak również właściwe władze naczelne, mają prawo osobście lub przez swych delegatów dokonywać inspekcji urzędów, instytucji, urzędzeń, przedsiębiorstw i zakładów związków samorządowych, badać na miejscu i poddawać rewizji całokształt oraz poszczególne działy gospodarki samorządowej tak pod względem formalnym, jak i materialnym, a ponadto mogą na miejscu albo przez zażądanie nadesłania akt wejrzeć w tok załatwiania poszczególnych spraw.

(2) Uprawnienia władz nadzorczych, o których mowa w ust. (1), mają również zastosowanie do instytucji prawnopublicznych i społecznych, których źródła finansowe opierają się co najmniej w 50% na subwencjach i subsydiach związku samorządowego, albo które korzystają z jego poręki finansowej w tym samym stosunku.

(3) W przypadkach, o których mowa w ust. (1), kierownik (przewodniczący) organu zarządzającego związku samorządowego obowiązany jest udzielić właściwym władzom, ich organom i delegatom wszelkiej pomocy i wyjaśnień, przedstawić i udostępnić księgi i dokumenty oraz donieść do rewizji ksiąg i kas. Postanowienie to dotyczy również kierownictwa instytucji, o których mowa w ust. (2).

(5) Władze, o których mowa w ust. (1), oraz ich delegaci obowiązani są przed rozpoczęciem czynności inspekcyjnych oraz rewizji porozumieć się z kierownikiem (przewodniczącym) organu zarządzającego inspekcjonowanego związku samorządowego, bądź z kierownictwem instytucji, wymienionych w ust. (2).

Art. 53.

(1) Bezpośredni nadzór nad czynnościami organów gminnych, jako organów wykonawczych władz rządowych, oraz nad innymi czynnościami z zakresu administracji rządowej tak działów zespolonych w wojewódzkich i powiatowych władzach administracji ogólnej, jak i działów niezespolonych, sprawuje w odniesieniu do gmin wiejskich i miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych właściwa powiatowa władza administracji ogólnej.

(2) W odniesieniu do miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych bezpośredni nadzór nad czynnościami organów gminnych, orzekających, jako władze administracji ogólnej, należy do właściwego wojewody.

(3) Postanowienia ust. (1) mają zastosowanie również do miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, o ile nie chodzi o czynności, o których mowa w ustępie poprzednim.

(4) Przy wykonywaniu funkcji, o których mowa w ust. (2), gdy wkraczają one w zakres bezpieczeństwa i porządku publicznego, organa miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych obowiązane są działać w porozumieniu z właściwymi terytorialnie powiatowymi władzami administracji ogólnej (starosta powiatowym lub grodzkim), oraz powinny stosować się do wskazówek, wydawanych przez te władze w interesie bezpieczeństwa i porządku publicznego w ramach przepisów obowiązujących.

(5) Bezpośredni nadzór nad określonymi w ust. (1), (2) i (3) czynnościami organów miasta stoł. Warszawy sprawuje Komisarz Rządu m. st. Warszawy.

(6) Władze, o których mowa w ust. (1), (2) i (5), koordynują kierowane do organów gminnych polecenia władz rządowych działów niezespolonych w wojewódzkiej i powiatowej władzy administracji ogólnej oraz wydają organom gminnym na życzenie zainteresowanych władz potrzebne zarządzenia. Władze rządowe działów niezespolonych w wojewódzkich i powiatowych władzach administracji ogólnej mogą udzielać organom gminnym ogólnych instrukcji oraz dokonywać lustracji odnośnych agend w biurach właściwych związków samorządowych tylko w porozumieniu z władzami, o których mowa w ust. (1), (2) i (5).

(7) Władzom, wymienionym w ust. (1), (2) i (5), przysługują w stosunku do organów samorządowych w zakresie ust. (1) — (5) następujące uprawnienia:

- a) wydawanie zarządzeń, poleceń i wskazówek wiążących;
- b) prawo wejrzenia w akta spraw poszczególnych oraz prawo lustracji odnośnych agend;
- c) rozstrzyganie w toku instancji oraz inne uprawnienia, przewidziane dla władz instancji odwoławczej w myśl przepisów o postępowaniu administracyjnym;
- d) stosowanie środków wykonania zastępczego na koszt zobowiązanej gminy.

(8) Staroście powiatowemu służy prawo nakładania na wójtów i podwójcich oraz burmistrzów i wiceburmistrzów w razie stwierdzonego przekroczenia i zaniedbań przy wykonywaniu czynności w zakresie spraw administracji rządowej następujących kar porządkowych:

- a) upomnienia;
- b) grzywny do 100 złotych.

Przed nałożeniem kary starostowie powiatowi powinni zasięgać opinii wydziału powiatowego oraz dać obwinionemu możliwość zapoznania się z czynionymi mu zarzutami i złożenia wyjaśnień.

(9) Wojewoda po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) ma prawo nałożyć na prezydenta miasta i wiceprezydenta w powyższych przypadkach i w takim samym trybie karę porządkową upomnienia. W odniesieniu do prezydenta miasta i wiceprezydentów miasta stoł. Warszawy uprawnienia te przysługują Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

(10) Osobom ukaranym służy prawo wniesienia odwołania w toku instancji w ciągu 14 dni za pośrednictwem władzy karzącej do władzy bezpośrednio wyższej, która rozstrzyga ostatecznie.

Art. 54.

(1) Właściwe władze nadzorcze niezależnie od przypadku, przewidzianego w art. 34 ust. (5), mogą w trybie nadzoru rozwiązać organ stanowiący i organ zarządzający związku samorządowego równocześnie, albo też każdy z nich oddzielnie:

- a) gdy wskutek przekroczenia właściwości lub innego istotnego naruszenia przepisów albo statutów związku samorządowego interes publiczny został narażony na szkodę;
- b) gdy wskutek beczynności lub nienależytego wykonywania obowiązków ustawowych związek samorządowy poniósł straty materialne;
- c) gdy wskutek nieudolności organu samorządowego lub nienależytego spełniania ciężących na nim zadań powstają w gospodarce związku samorządowego istotne nieprawidłowości, wezwanie zaś władzy nadzorczej do ich zaniechania lub usunięcia nie odniosło trwałego skutku;
- d) gdy pomimo ostrzeżenia ze strony władzy nadzorczej organ samorządowy dopuszcza się wystąpień albo toleruje wystąpienia swych członków, które uwłaczają powadze lub obniżają zaufanie, jakim powinny cieszyć się organa administracji publicznej;
- e) gdy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 47 ust. (2).

(2) Właściwa władza nadzorcza może ponadto rozwiązać organ stanowiący, gdy liczba radnych zmniejszy się do 70% ogółu ustawowego jego składu, lista zaś zastępców jest wyczerpana (art. 25 ust. 1).

(3) Uprawnienia, o których mowa w ust. (1) i (2), służą: w stosunku do gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych właściwemu wojewodzie, który zasięga uprzednio opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej); w stosunku zaś do pozostałych miast i powiatowych związków samorządowych — Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz w stosunku do miasta stoł. Warszawy — Radzie Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych. Decyzje w powyższym zakresie powinny być wydawane w formie umotywowanych zarządzeń. Zarządzenia Rady Ministrów uzasadnienia nie wymagają.

(4) Wybory do nowego organu stanowiącego powinny być zarządzane nie później niż przed upływem sześciu miesięcy od daty rozwiązania tego organu. Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych, a Rada Ministrów w stosunku do pozostałych miast i powiatowych związków samorządowych mogą w drodze zarządzenia okres powyższy przedłużyć na dalsze sześć miesięcy.

(5) Rozwiązanie organu zarządzającego powoduje wygaśnięcie mandatu wszystkich niezawodowych jego członków; mandaty członków zawodowych wygaśnięciu w takim razie nie ulegają.

(6) Nowoukonstytuowany organ stanowiący powinien dokonać wyboru niezawodowych członków organu zarządzającego w ciągu następnego sześciu tygodni.

(7) W razie rozwiązania tylko organu zarządzającego organ stanowiący obowiązany jest w ciągu dwunastu tygodni dokonać wyboru członków organu zarządzającego.

Art. 55.

(1) Właściwa władza ma prawo w trybie nadzoru złożyć z urzędu każdego zawodowego i niezawodowego członka organu zarządzającego:

- a) gdy członek tego organu nie wykonywa ciężących na nim obowiązków lub spełnia je nieudolnie, ze szkoda dla interesu publicznego;
- b) gdy członek organu zarządzającego postępuje przy wykonywaniu mandatu w sposób obniżający powagę i zaufanie, jakiego wymaga zajmowane przez niego stanowisko w administracji publicznej.

(2) Uprawnienia, o których mowa w ustępie poprzednim, w stosunku do niezawodowych członków organów zarządzających przysługują: wojewodzie przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), o ile chodzi o członków zarządu gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych; Ministrowi Spraw Wewnętrznych na wniosek właściwego wojewody, oparty na uchwale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), o ile chodzi o członków wydziałów powiatowych oraz członków zarządów miast wydziałonych z powiatowych związków samorządowych, z wyjątkiem miasta stoł. Warszawy, oraz Radzie Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, o ile chodzi o niezawodowych ławników miejskich miasta stoł. Warszawy.

(3) Uprawnienia, o których mowa w ust. (1), w stosunku do zawodowych członków organów zarządzających przysługują Ministrowi Spraw Wewnętrznych na wniosek właściwego wojewody, oparty na uchwale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), o ile chodzi o zawodowych członków zarządów gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych, oraz Radzie Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, o ile chodzi o zawodowych członków zarządów miast pozostałych. Wniosek taki Minister Spraw Wewnętrznych w odniesieniu do zawodowych członków miast wydziałonych z powiatowych związków samorządowych, z wyjątkiem miasta stoł. Warszawy, przedstawia na wniosek wojewody, oparty na uchwale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

(4) Decyzje w zakresie spraw, o których mowa w ust. (1), powinny być umotywowane. Decyzje Rady Ministrów uzasadnienia nie wymagają.

(5) Przed wydaniem decyzji w sprawie złożenia z urzędu należy zainteresowanemu członkowi organu zarządzającego dać możność złożenia bezpośredniego przed wydziałem wojewódzkim (izbą wojewódzką), względnie Ministerstwem Spr. Wewnętrznych ustnych wyjaśnień na okoliczności faktyczne, które mają służyć za podstawę do wydania decyzji.

(6) Zawodowemu członkowi zarządu gminy w razie złożenia go z urzędu w trybie nadzoru przysługuje z funduszu danej gminy takie same zaopatrzenie emerytalne, jakie w myśl art. 38 służy zawodowym członkom zarządu gminy, z którymi stosunek służbowy ulega rozwiązaniu bez ich winy.

(7) Zawodowemu członkowi zarządu gminy, który nie nabył prawa do trwałego zaopatrzenia emerytalnego, służy w razie złożenia go z urzędu w trybie nadzoru prawo do jednorazowej odprawy z funduszu gminy w wysokości półtoramiesięcznego uposażenia służbowego za każdy pełny rok służby, zaliczalnej do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego, co najmniej jednak w wysokości trzechmiesięcznego, ostatnio pobieranego uposażenia służbowego.

Art. 56.

(1) W razie rozwiązania organu stanowiącego organ zarządzający wykonywa te tylko bieżące funkcje organu stanowiącego, które są konieczne do utrzymania prawidłowego biegu gospodarki samorządowej.

(2) Organ zarządzający w okresie, o którym mowa w ustępie poprzednim, nie może zbywać, zamieniać i obciążać nieruchomości, z wyjątkiem przypadków, gdy chodzi o wykonanie prawomocnej uchwały rozwiązanej organu stanowiącego, albo gdy zbycie bądź zamiana nieruchomości potrzebna jest do urządzenia, lub uregulowania ulic i placów publicznych, oraz dla celów rozbudowy miasta. Organowi zarządzającemu służy prawo zaciągania w imieniu i na rzecz związku samorządowego pożyczek długoterminowych, oraz obciążaniu w tym celu nieruchomości, o ile pożyczki te przeznaczone są wyłącznie do skonwertowania zobowiązań, jakie ciążyły na związku samorządowym w chwili rozwiązania jego organu stanowiącego.

(3) W razie gdy rada gminy uległa rozwiązaniu, a przełożony zarządu gminy i jego zastępcy zostali zawieszeni w czynnościach, w myśl postanowień ustaw szczególnych, złożeni z urzędu, bądź też gdy osoby te rzekły się mandatów, lub utraciły je z innych prawnych powodów, właściwa władza nadzorcza uprawniona jest do powołania komisarycznego wójta, burmistrza bądź prezydenta miasta, a w razie potrzeby również komisarycznych ich zastępców w celu sprawowania tymczasowego zarządu gminy.

(4) Komisaryczny wójt, burmistrz bądź prezydent miasta, sprawuje tymczasowy zarząd gminy samodzielnie pod osobistą odpowiedzialnością, przy pomocy podległych mu służbowo pozostałych zawodowych ławników i funkcjonariuszów gminnych. Władza, powołana do ustanawiania komisarycznego wójta, burmistrza bądź prezydenta miasta, władna jest ustanowić przy nim i pod jego przewodnictwem radę przyboczną, złożoną z mieszkańców gminy, powołanych w potrzebnej liczbie z pośród osób, posiadających bierne prawo wyborcze do rady gminy. O ile władza nadzorcza nie określi bliżej kompetencji rady przybocznej, jest ona organem, powołanym do wydawania opinii, których komisaryczny wójt, burmistrz bądź prezydent miasta, zasięga we wszystkich sprawach, wymagających uchwały rady gminy.

(5) Komisaryczny wójt, burmistrz bądź prezydent miasta, łącząc w swych rękach zakres działania rady gminy i zarządu gminy z ograniczeniami, przewidzianymi w ust. (2). Podejmowanie przez gminę nowych zadań, oraz powołanie do życia nowych, jak również zwinienie istniejących zakładów i przedsiębiorstw związku samorządowego wymaga uprzedniej zgody właściwej władzy nadzorczej.

(6) Funkcje tymczasowego zarządu powiatowego związku samorządowego w razie rozwiązania rady powiatowej i wydziału powiatowego, sprawuje jednoosobowo starosta powiatowy; w tym przypadku do zakresu działania starosty powiatowego mają odpowiednie zastosowanie postanowienia ustępu poprzedniego.

(7) Tymczasowy zarząd związku samorządowego ustaje z dniem uprawomocnienia się wyboru członków nowego zarządu, bądź też do czasu przywrócenia do urzędowania zawieszonego przełożonego gminy lub jego zastępcy.

(8) Przed wydaniem decyzji w sprawie powołania komisarycznego wójta, burmistrza bądź prezydenta miasta i komisarycznych ich zastępców, jak również w zakresie ust. (4), właściwy wojewoda i starosta powiatowy zasięga opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), względnie wydziału powiatowego.

(9) Uposażenie komisarycznego wójta, burmistrza bądź prezydenta miasta, wyznacza z funduszy związku samorządowego władza nadzorcza w granicach norm rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073), biorąc pod uwagę stan finansowy gminy, oraz w odniesieniu do miasta — kwotę, preliminowaną w budżecie gminy na uposażenie poprzednika. W powyższym zakresie z właściwym wojewoda współdziała z głosem stanowczym wydział wojewódzki (izba wojewódzka), ze starostą zaś — wydział powiatowy.

(10) Gdy zarząd gminy uległ rozwiązaniu, a rada gminy urzęduje nadal, funkcje zarządu gminy do czasu wyborów członków nowego zarządu (art. 54 ust. 7) załatwia w zakresie art. 30, 31 i 32 przełożony gminy, lub jego zastępca, o ile mandaty ich sprawują członkowie zawodowi, w przeciwnym razie — komisaryczny przełożony gminy. (komisaryczny wójt, burmistrz bądź prezydent miasta), ustanowiony w tym celu przez rządową władzę nadzorczą. Władzy tej przysługuje również to prawo w razie, gdy żaden z organów gminnych nie uległ rozwiązaniu, przełożony zaś gminy i jego zastępca zostali zawieszeni w czynnościach służbowych w myśl postanowień ustaw szczególnych, lub złożonej z urzędu, bądź też, gdy osoby te zrzekły się mandatów, lub utraciły je z innych prawnych powodów. Postanowienia ust. (8) i (9) mają odpowiednie zastosowanie.

Uzasadnienie szczegółowe.

Postanowienia tego rozdziału regulują zakres nadzoru państwowego nad samorządem terytorialnym i ustalają sferę wpływów i ingerencji władz nadzorczych, konieczną ze stanowiska interesu publicznego i oświatowego na wstępie stosunku Państwa i Rządu do samorządu.

Art. 48 wychodzi z założenia, że organ wyborczy (komisja wyborcza), ogłaszając wyniki wyborów, działu, jako quasi-organ administracyjny, wydajacy akt administracyjny, o charakterze deklaracyjnym, którego zaskarżenie w drodze protestu wyborczego ma charakter jakby odwołania w drodze instancji. Stąd więc rozpatrywanie protestów wyborczych zbliżone jest w swej istocie do postępowania odwoławczego. Z powyższego wynika, że orzeczenia władz, rozstrzygających protesty wyborcze, mają charakter decyzji, wydanych w drugiej instancji, niema więc dostatecznie uzasadnionych podstaw rzeczowych do wprowadzenia w powyższych sprawach jeszcze jednej instancji. Ponieważ jednak praktyka poszła w przeciwnym kierunku, kwestia powyższa wymaga ustawowego uregulowania w sensie unieszczenia procedury administracyjnej i zmniejszenia ilości instancji.

Art. 49 zawiera delegację ustawową dla Ministra Spraw Wewnętrznych do uporządkowania ważnego zagadnienia jakim jest należytą oparta na zdrowych zasadach organizacyjnych gospodarka zakładów i przedsiębiorstw samorządowych, która w wielu wypadkach daleko odbiega od zasad racjonalnej, oszczędnej i fachowej kalkulacji.

Art. 50 ust. (1), dotyczący zatwierdzenia uchwał, określa stosunkowo wąski zakres ingerencji władz nadzorczych, jak tego wymaga art. 70 Konstytucji. Ustęp (2) ma na celu uproszczenie techniki nadzoru i usunięcie zbędnej korespondencji między władzami nadzorczymi a związkami samorządowymi.

Art. 52 wypełnia poważną lukę, jaką znajdujemy w większości ustaw samorządowych. Tylko ustawodawstwo woj. zachodnich zawiera wyraźne przepisy, uprawniające władze nadzorcze do wykonywania inspekcji w związkach komunalnych.

Co do art. 53 należy mieć na uwadze, że ustawodawstwo polskie powierza wykonanie wielu dziedzin administracji rządowej gminom wiejskim i miejskim jako najniższemu komórkom organizacyjnemu ustroju administracyjnego. Zakres tych czynności stale wzrasta i można zapewne naliczyć ich w chwili obecnej kilkadziesiąt rodzajów. Dotychczas jednak ani ogólnoustrojowe ustawy ani żadne inne specjalne przepisy ustawowe nie określają ściśle, jakim wiadom w toku instancji podlegają gminy wiejskie i miasta w zakresie czynności t. zw. poruczonych oraz jakie uprawnienia mają w stosunku do nich władze nadzorcze. Wywołuje to wiele nieporozumień i tarć zarówno między gminami a różnymi władzami rządowymi, jak również między władzami ogólnego nadzoru nad samorządem a innymi władzami państwowymi.

Dla usprawnienia organów komunalnych i ze względu na interes administracji rządowej projekt ma na celu uporządkowanie tego zagadnienia. Postanowienia art. 59 ust. (7) — (10) dają władzy rządowej potrzebną egzekutywę w powyższych sprawach, której brak dotychczas dawał się odczuwać na większości obszarów prawnych Państwa.

Art. 54 i 55 wskazują na ustawowo określone wypadki, w których władze nadzorcze mają prawo rozwiązać organ związku komunalnego lub złożyć z urzędu przełożonego i innych członków zarządu.

Przesłanki, na jakich opierają się powyższe środki nadzoru, są szerzej oświetlone w części ogólnej uzasadnienia.

Uprawnienia, przewidziane w art. 54 i 55, władze nadzorcze posiadają na całym obszarze Państwa, z wyjątkiem województw zachodnich, gdzie prawo rozwiązania organów stanowiących służy Radzie Ministrów, złożenie zaś członka zarządu może nastąpić jedynie w drodze przewlekłego postępowania dyscyplinarnego. Członkowie zarządu w gminach wiejskich i w miastach w b. zaborze pruskim są faktycznie nieusuwalni, gdyż tylko w wypadkach stwierdzonych nadużyć lub innych poważnych występków mogą być zwalniani; w konsekwencji takiego stanu rzeczy ludzie nieudolni, albo nawet wręcz nadużywający przywileju nieusuwalności dzięki tylko temu, że nie może udowodnić im nadużyć, urzędują przez całe lata na odpowiednich stanowiskach, niekiedy z wielką szkodą dla związków komunalnych. Powody złożenia z urzędu w drodze nadzoru mogą skutkować pociągnięciem danej osoby do odpowiedzialności dyscyplinarnej czy nawet karnej. O ile więc tedy zajdzie taki wypadek, to dana osoba niezależnie od złożenia jej z urzędu w drodze nadzoru, w trybie administracyjnym, może być w drodze dyscyplinarnej, pozbawiona prawa do emerytury. Samo jednak postępowanie dyscyplinarne będzie uregulowane jednolicie na całym obszarze Państwa w specjalnej ustawie, która znajduje się obecnie w opracowaniu. Zasada zresztą nieusuwalności rodzi w praktyce niekiedy głęboką rozbieżność między tendencjami administracji komunalnej i rządowej wysoce szkodliwa dla ogólnych interesów administracji publicznej.

Uznając powyższe środki nadzoru za „ultima ratio“, projekt określa czas zarządu komisarycznego, poza który nie może on być przedłużony i w którym władza nadzorcza obowiązana jest odwołać się do woli wyborców (art. 54 ust. 4).

Zasada możliwej bezstronności władz przy wykonaniu decyzji w sprawie składania członków zarządu gminnych z urzędu, zwłaszcza gdy chodzi o członków zawodowych, projekt salwuje ten sposób, że przesuwa ciężar decyzji na stosunkowo wysokie instancje, daje głos stanowczy organom koleżeńskim, czynnym przy wojewodzie i reprezentującym czynnik obywatelski, oraz

stawia wymóg znaznajomienia osoby zainteresowanej z czynonemi jej zarzutami i wysłuchania tej osoby przed organem kolegialnym (art. 55 ust. (5)).

W art. 56 projekt reguluje zagadnienia tymczasowych i komisarycznych zarządów.

Nierzadko zachodzi potrzeba zastosowania do samorządu gmin zwłaszcza miast nadzwyczajnych środków nadzorczych, mających na celu uporządkowania gospodarki finansowej, gdy w dziedzinie tej panuje nieład i chaos, albo gdy stwierdzone zostały, względnie grożą gminie niekiedy poważne straty materialne, dzięki nieudolności jej organów, często dalekich od zrozumienia interesu publicznego, a nierzadko nawet dzięki stwierdzonej złej woli ludzi, zasiadających w kolegiach zarządu i braku nad nimi kontroli ze strony rad miejskich. Środkami takimi jest rozwiązywanie w trybie nadzoru normalnych reprezentacji gminnych i składanie z urzędu członków zarządu a w konsekwencji — ustanawianie dla gminy czasowych zarządów komisarycznych dla uporządkowania administracji i finansów miasta.

Praktyka taka miała dotychczas wyraźne oparcie w przepisach prawnych tylko na obszarze województw południowych. Na obszarze b. Królestwa Kongresowego dekret Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim (Dz. P. P. P. Nr. 13, poz. 140) zawiera w art. 66 i 67 tylko podstawę do usuwania normalnych organów miasta, natomiast nie przewidyuje możności ustanawiania w trybie nominacji tymczasowych zarządców. Stosowana pomimo to ze względu na ważny interes publiczny praktyka znalazła poparcie w szeregu wyroków Najwyższego Trybunału Administracyjnego, jak np. z dnia 15 grudnia 1924 r. L. Rej. 348—351, z dnia 30 marca 1931 r. L. Rej. 2225/29 i innych, który uznał praktykę tę za legalną, nie kolidującą z postanowieniami i intencjami dekretu. Projekt ustawy ma więc na celu wyrazne ulegalizowanie praktyki w celu usunięcia jakichkolwiek wątpliwości. Instytucja komisarzy rządowych nie jest przewidziana w ustroju ustawodawstwie na obszarze województw zachodnich i wschodnich. Potrzeba jednak ustanawiania komisarzy rządowych zachodziła również w odniesieniu do gmin i na tych obszarach.

Celem projektu jest również sprecyzowanie zadań i zasady odpowiedzialności komisarza rządowego. Okresu 6-ciu miesięcy — który może być przedłużony w razie potrzeby do 12 miesięcy (art. 54 ust. 4) — potrzebnego

do opracowania, przeprowadzenia, a przynajmniej zapoczątkowania realizacji planów uzdrowienia gospodarki gminnej, nie można uważać z punktu widzenia celowości zarządzeń nadzorczych za zbyt długi. Przewidziany w ustawodawstwie obowiązującym województw centralnych, wschodnich i południowych okres 6-ciu tygodniowy dla powołania nowej rady gminnej po rozwiązaniu poprzedniej, wyklucza w praktyce jakąkolwiek możliwość uporządkowania zaniedbanej gospodarki samorządowej, zwłaszcza gdy układ stosunków społeczno-politycznych w mieście nie rokuje pod tym względem żadnej poprawy również przy nowowybranych organach gminnych.

Projekt ma na celu wyposażenie komisarza rządowego w pewne konieczne uprawnienia finansowe, bez których podjęcie skutecznej pracy nad uporządkowaniem finansów gminy często nie jest do pomyslenia. Organa gminne zostają najczęściej usuwane głównie dlatego, że nie doceniają i lekceważą tego rodzaju zagadnienia w gospodarce gminnej, przypisując skutek tego gminę o poważne straty i pogłębiając jej trudności gospodarcze. Dąży się zaobserwować nawet wypadki, że zwiłoka w uporządkowaniu finansów miasta była skutkiem świadomego oporu ze strony rad miejskich, które li tylko na tle porachunków partyjnych uchylały się od podejmowania uchwał w sprawie konwersji zobowiązań krótkoterminowych. To też ustanawianie w takich przedewszystkiem wypadkach komisarzy rządowych i wyposażenie ich w możność przeprowadzenia celowej konwersji pożyczek może wydatnie przyczynić się do sanacji gospodarki finansowej i kredytowej niektórych miast, co jest szczególnie aktualne w okresie przeżywanego kryzysu gospodarczego, który w dużym stopniu odbił się na finansach miast i pogłębił ich trudności kredytowe. W tych warunkach zapewnienie gospodarce miejskiej na pewien czas ustawowo określony sprężystej, odpowiedzialnej i wyposażonej w odpowiednie uprawnienia administracji jest rzeczą ze stanowiska interesu państwowego i samorządu konieczną.

Ograniczenie wszakże uprawnień w zakresie operacyj kredytowych wyłącznie do celów konwersyjnych dla komisarza rządowego jest wskazane zewzględu na czasowy charakter tej instytucji oraz z uwagi na to, że w niczem nie powinna ona osłabiać idei samorządu i odpowiedzialności jego czynników, powołanych w drodze normalnych wyborów.

Sprawy bieżące

PROJEKT NOWEJ USTAWY O PAŃSTWOWYM FUNDUSZU DROGOWYM.

Ministerstwo Robót Publicznych opracowało projekt nowej ustawy o Państwowym Funduszu Drogowym, mającej zastąpić dotychczasową ustawę z dn. 3. II. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 81); projekt ten — po uchwaleniu go przez Radę Ministrów — ma być wniesiony do Sejmu jeszcze w ciągu obecnej jego sesji.

Projektowana ustawa wykazuje znaczne różnice w stosunku do ustawy dotychczas obowiązującej; różnice te uwidocznia się w następującym streszczeniu projektu:

Na pokrycie wydatków Państwowego Funduszu Drogowego przewiduje projekt następujące wpływy:

1. Opłaty od pojazdów mechanicznych, używanych do zarobkowania prawnego projektuje się obniżenie opłat o połowę oraz zniesienie progresji.

2. Opłaty od pojazdów mechanicznych, używanych do zarobkowania

wego przewozu osób poza obszarem jednej gminy; opłata wynosi 250 zł. rocznie od każdego miejsca w pojeździe mechanicznym, przeznaczonego dla pasażera.

3. Opłaty od pojazdów mechanicznych i konnych, używanych zawodowo do zarobkowego przewozu towarów poza obszarem jednej gminy; opłata wynosi od pojazdów mechanicznych i przyczep po 200 zł. rocznie od tonny nośności, zaś od pojazdów konnych — po 90 zł. rocznie od tonny nośności.

4. Opłaty od reklam; jak w dotychczasowej ustawie.

5. Podatek od koni; w stosunku rocznym od 1 — 8 zł. od jednego zwierzęcia w wieku powyżej 3 lat, przyczem wysokość stawki dla poszczególnych okolic w zależności od warunków miejscowych określić ma Minister Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Ministrem Spraw Wewn. Projekt wprowadzając ten podatek, przewiduje zarazem, że

termin jego wprowadzenia w życie ustali Rada Ministrów.

6. Podatek od materiałów pędnych; podatek ten projektuje się w formie podwyższenia podatku od materiałów, używanych do napędu pojazdów mechanicznych, pobieranego na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 marca 1928 r. o podatku od olejów mineralnych (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 252), a mianowicie od olejów mineralnych, otrzymywanych z ropy naftowej i gazu ziemnego (benzyna, gazolina); podwyżka wynieść ma 13 gr. od 1 kg. (10 gr. od 1 l). Poza tem wprowadza się na rzecz Funduszu podatek od benzolu i mieszanek w wysokości 8 gr. od 1 litra.

7. Opłaty państwowe i gminne, pobierane na podstawie ustawy drogowej, ustawy o przepisach porządkowych na drogach publicznych i na podstawie przepisów karnych projektowanej ustawy.

8. Dotacja Skarbu Państwa; wysokość dotacji na każdy rok budżetowy określać będzie budżet państwowy.

Wpływy z powyższych źródeł kalkulowane są w następującej wysokości:

ad 1) —	9.319.385 zł.
ad 2) —	9.873.500 „
ad 3) —	510.000 „
ad 4) —	50.000 „
ad 5) —	5.000.000 „
ad 6) —	7.789.321 „
ad 7) —	1.000.000 „
ad 8) —	100.000 „
Razem	33.642.206 zł.

Jeżeli chodzi o efekt projektowanej ustawy w postaci obciążenia pojazdów mechanicznych, to ilustruje go następujące zestawienie:

Rodzaj pojazdu mechanicznego	Przeciętne obciążenie w złotych (przy 200 dniach pracy — 100 km dziennie)	
	obecne	według projektu
samochód osobowy	560	492
taksówka	500	418
autobus	6.645	4.600
zwyczajny samochód ciężarowy	610	810
zarobkowy samochód ciężarowy	1.310	1.400

Ustawa o Państwowym Funduszu Drogowym interesuje związki komunalne z czterech względów: 1) przede wszystkim z punktu widzenia ewent. obciążenia związków komunalnych opłatami na rzecz Państwowego Funduszu Drogowego, 2) potem z uwagi na ich udział w dochodach Państwowego Funduszu Drogowego, 3) następnie ze względu na to, że — według stanu obecnego — związki komunalne są powołane do wymiaru i poboru opłat na rzecz Państwowego Funduszu Drogowego, 4) wreszcie ze względu na zniesienie przez ustawę o Państwowym Funduszu Drogowym niektórych źródeł dochodowych, które przed wydaniem tej ustawy przysługiwały związkom komu-

nalnym. Sprawy te w projekcie przedstawiają się w sposób następujący:

Projekt przewiduje m. i. zwolnienie od opłat pojazdowych władz i urzędów samorządu terytorjalnego, pojazdów instytucji i zakładów użyteczności publicznej, o ile są niezbędne dla działalności tych instytucji względnie zakładów, oraz pojazdów miejskich przedsiębiorstw przewozowych, o ile pojazdy są używane dla zarobkowego przewozu osób i towarów wyłącznie w obrębie gminy miejskiej, wreszcie używanych do objazdów służbowych własnych pojazdów mechanicznych samorządowego drogowego personelu technicznego. Również zwolnione są od podatku konie, przeznaczone do użytku władz, urzędów oraz instytucji samorządu terytorjalnego.

Jeżeli chodzi o kwestję udziału związków komunalnych w dochodach Państwowego Funduszu Drogowego, to sprawa ta — w stosunku do stanu obecnego nie ulega zmianie. W myśl art. 1 projektu Państwowego Funduszu Drogowego tworzy się „dla dostarczenia środków na budowę, utrzymanie i wzmocnienie dróg państwowych oraz udzielanie zapomóg na budowę, utrzymanie i wzmocnienie dróg samorządowych.” Według zaś art. 4 (ustęp 2) „wysokość dotacji z Państwowego Funduszu Drogowego dla związków komunalnych ustala corocznie Minister Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Skarbu”.

W przepisach o wymiarze i poborze opłat na rzecz Państwowego Funduszu Drogowego wprowadza projekt — w stosunku do obecnego stanu rzeczy — dość znaczne zmiany. Mianowicie, wymiar i pobór opłat od pojazdów mechanicznych (t. j. opłat od wagi samochodów oraz za przewóz osób i towarów) uskuteczniają według projektu — władze powołane do rejestracji pojazdów mechanicznych; wymiar i pobór opłat od pojazdów zagranicznych, sprowadzanych do Polski na czasowy pobyt — organa celne. Podatek od materiałów pędnych wymierzać i pobierać mają organa skarbowe. Dla związków komunalnych (dla magistratów — w gminach miejskich, wydzielonych z powiatowych związków komunalnych, a dla wydziałów powiatowych — w innych gminach) pozostanie wymiar i pobór: a) opłat od pojazdów komunalnych, b) opłat od reklam i c) podatek od koni. Do tego wymiaru i poboru mają analogiczne zastosowanie przepisy, dotyczące wymiaru, poboru i ściągania samoistnych danin komunalnych. Szczegółowe przepisy co do wymierzania i pobierania opłat zawierać będzie rozporządzenie Ministra Robót Publicznych, wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych i Skarbu. Za czynności, związane z wymiarem, poborem i ściąganiem opłat przez organa samorządowe przyznaje się odnośnym władzom odszkodowanie w łącznej wysokości 5% sum, wpłaconych na rzecz Państwowego Funduszu Drogowego z tytułu pobranych opłat oraz kar za zwłokę i odsetek za odroczenie. Rozporządzenie wykonawcze ustali sposób dokonywania wpłat i zarachowywania wpływów z opłat na rzecz Państwowego Funduszu Drogowego.

Znosi się — w stosunku do pojazdów mechanicznych względnie także pojazdów konnych — (jak to jest zresztą w obecnej ustawie) opłaty zwyczajne i kopytkowe, komunalny podatek od przedmiotów zbytku i specjalne dopłaty z art. 23 ustawy drogowej. Poza tem jesz-

cze obecny projekt znosi: a) prawo opodatkowania pojazdów mechanicznych i konnych (tych ostatnich tylko o tyle, o ile są używane do zarobkowego przewozu towarów) opłatami za używanie kom. urządzeń, przewidzianymi w art. 27 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, z wyjątkiem urządzeń specjalnie związanych z ruchem autobusowym (dworce autobusowe, garaże itp.), b) prawo pociągania przedsiębiorstw zarobkowego przewozu osób i towarów, opłacających opłaty na rzecz P. F. Dr., do opłat specjalnych, przewidzianych w art. 19 ustawy drogowej.

SPRAWY SAMORZĄDOWE W NAJNOWSZYCH PROJEKTACH USTAWOWYCH MINISTERSTWA SKARBU.

W czasie obecnej dyskusji budżetowej w Sejmie p. Minister Skarbu nadmienił o projekcie scalenia w rękach organów skarbowych postępowania egzekucyjnego odnośnie do wszystkich należności o charakterze publiczno-prawnym, ściąganych w trybie administracyjnym.

Wzmianka powyższa pozostaje w związku z opracowanym przez Ministerstwo Skarbu projektem ustawy, według którego do ściągania wszelkich należności z tyt. danin publicznych (a więc zarówno państwowych, jak i komunalnych) oraz innych należności o charakterze publiczno-prawnym, ściąganych w trybie administracyjnym, uprawnione będą wyłącznie organa władz skarbowych.

Takie uregulowanie sprawy traktowane jest jako pewne prowizorium, wprowadzone na próbę, w związku z czem odmienne przepisy ustaw dotychczasowych nie będą nową ustawą uchylone, lecz ich moc obowiązująca zostanie zawieszona.

O ileby w związku z powyższą ustawą okazała się potrzeba rozbudowy skarbowego aparatu egzekucyjnego, przyjmowani być mają w pierwszym rzędzie egzekutorzy, zwalniani przez związki komunalne.

Drugi projekt ustawy, który dotyczy samorządu terytorjalnego, a który jest w opracowaniu, ma dać szerokie uprawnienia Ministrowi Skarbu w zakresie odznaczania, rozkładania na raty, zmniejszania i umarzania danin państwowych oraz kar z zwłokę, odsetek za odroczenie i opłat egzekucyjnych. Projektem tym mają być objęte również daniny komunalne, w tej chwili jednakże niewiadomo jeszcze, w jakim zakresie, oraz — jakie władze (skarbowe czy nadzorcze nad związkami komunalnymi) miałyby mieć w tych sprawach decyzję.

PROJEKT NOWELI DO USTAWY O TYMCZ. UREG. FIN. KOM.

W poprzednim numerze podaliśmy treść projektu noweli do ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dowiadujemy się, iż w sprawie powyższego projektu odbyła się dn. 5 b. m. konferencja międzyministerjalna w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, na której projekt został ostatecznie uzgodniony. W treści projektu

nie wprowadzono wielkich zmian; najważniejszą z tych zmian jest przekazanie wpływów z komunalnego podatku od spadków i darowizn (zamienionego na dodatek do podatku państwowego) na zasilenie komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego. Głównym motywy tej zmiany — poza dążnością do zwiększenia wpływów komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego — była okoliczność, że rozdział tego podatku pomiędzy uprawnione do jego poboru związki komunalne następuje znaczne trudności (spadki leżą nieraz na terenie kilku związków komunalnych i ustalenie należności podatkowej dla poszczególnych związków komunalnych jest trudne).

Następnego dnia po konferencji omawiany projekt skierowany został do Rady Ministrów, a po uchwaleniu go przez Radę Ministrów zostanie przesłany do Sejmu.

KOMUNALNA OPLATA ADMINISTRACYJNA OD KART ROWEROWYCH

Według § 1 rozporządzenia Ministrów: Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych z dnia 20 maja 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 55, poz. 397), zmieniającego § 24 rozporządzenia Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26 czerwca 1924 r., regulującego używanie i ochronę dróg (Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 611), każda osoba, jeżdżąca na rowerze po drogach publicznych, winna zaopatrzyć się w imienną kartę rowerową, wydawaną w województwach poznańskim i pomorskim przez miejscową władzę policyjną a w innych województwach przez władze administracyjne I instancji które w miastach mogą wydawanie tych kart powierzyć magistratom za ich zgodą. Karty rowerowe wydawane przez urzędy państwowe, podlegają opłacie stempłowej w wysokości 3 zł., przewidzianej w art. 154 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o opłatach stempłowych (Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 570), przyczem obok tej opłaty nie może być pobierana opłata w wysokości 1 zł., ustanowiona w swoim czasie w § 3 powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 20 maja 1925 r. Natomiast karty rowerowe, wydawane przez urzędy samorządowe, może być pobierana na podstawie art. nieważ wszelkie świadectwa, wydawane przez urzędy samorządowe, nie podlegają wymienionej opłacie także wówczas, gdy sprawa należy do poruczonego zakresu działania urzędu samorządowego (okólnik z dnia 9 marca 1928 r. Nr. 33-OB. 487/1/28 Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn. str. 1464, poz. 18). Od kart więc rowerowych, wydawanych przez urzędy samorządowe, może być pobierana na podstawie art. 27 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 747) komunalna opłata administracyjna. Ponieważ jednak pobór i wysokość komunalnej opłaty administracyjnej są uzależnione od odpowiednich uchwał poszczególnych związków komunalnych, przeto może powstać taka sytuacja, że od kart rowerowych, wydawanych przez urzędy państwowe, jest pobierana opłata stempłowa, a od takich kart, wydawanych przez urzędy samorządowe, opłata komunalna nie jest pobierana, albo też jest pobierana w wysokości, nierównej stawce opłaty stempłowej. Za-

chodzący więc potrzeba ujednolicienia poboru i wysokości omawianych opłat.

Wobec powyższego Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu i Ministerstwem Robót Publicznych okólnikiem z dnia 26. I. b. r. Nr. 14 zaleciło związkom komunal-

nym, aby wprowadziły pobór komunalnej opłaty administracyjnej od wydawanych przez nie kart rowerowych i aby stawkę tej opłaty ustaliły w tej samej wysokości, w jakiej jest pobierana przez urzędy państwowe opłata stemplowa przy wydawaniu wymienionych kart, t. j. w wysokości 3 zł.

Z SEJMIKU ŁÓDZKIEGO (woj. łódzkiego). Sejmik łódzki celem przyspieszenia wykończenia budowy domu sejmikowego postanowił zaciągnąć w Powiatowym Funduszu Emerytalnym długoterminową pożyczkę w sumie 30 000 zł. Pożyczka powyższa spłacana zostanie w ciągu 10 lat w dwudziestu równych ratach półrocznych — oprocentowanie pożyczki będzie wynosić 10% w stosunku rocznym i będzie regulowane w ratach półrocznych zgóry.

ZJAZD NAUCZYCIELI SAMORZĄDOWCÓW. W dniu 24 zeszłego miesiąca odbyła się w Stolpcach (woj. Nowogródzkie) konferencja nauczycieli samorządowców z terenu pow. stołpeckiego. Porządek dzienny konferencji obejmował następujące sprawy: 1) Program pracy na rok bieżący: a) budowa szkół powszechnych, b) działki szkolne, c) propaganda pracy samorządowej, 2) Budżety samorządów, 3) Organizacja pracy przy oddziale powiatowym. Konferencja powyższa jest jedną z konferencji, prowadzonych przez okrąg wileński Związku Nauczycielstwa Polskiego. Dotychczas podobne konferencje odbyły się już w Szczuczynie, Nowogródku, Baranowiczach i, Wołożynie. W najbliższej zaś przyszłości mają się odbyć podobne konferencje w Mołodecznie, Wilejce i Nieświeżu.

POMOC DLA GMIN NA BUDOWĘ RZEŻNI. Wydział Powiatowy Sejmiku Garwolińskiego (woj. lubelskie) celem umożliwienia gminom Ryki, i Parysów pobudowania rzeźni publicz-

nych postanowił udzielić im w 1932/33 roku zapomogi w wysokości:

gminie Ryki 5000 zł.
„ „ „ Parysów 2039 zł.

Zapomogi powyższe będą wypłacane gminom w miarę przedkładania oryginalnych rachunków na materiały i robociznę.

POPIERANIE HODOWLI BYDŁA W POW. SANDOMIERSKIM (woj. kieleckie) Wydział Powiatowy Sejmiku Sandomierskiego w celu podniesienia hodowli bydła rozsprzedaje buhaje rasy holenderskiej, o wysokiej wartości handlowej, po cenie rzeźnej, to jest przynajmniej o połowę taniej od ich ceny rynkowej hodowlanej.

DRUGI GMINNE NA TERENIE POW. ŁÓDZKIEGO (woj. łódzkie) Długość dróg gminnych w powiecie łódzkim wynosi 1083 km. z czego 103 km. o twardej nawierzchni, żwirowanych 298 km. Obsadzonych dróg gminnych drzewami parkowymi i owocowymi jest 155 km. W okresie 1930/31 roku wykonano na drogach gminnych budowę nawierzchni twardej (szosa lub bruk) na 8 klm. 320 metr.

W roku budżetowym 1931/32 wybudowano przeszło 6 km. dróg bitych gminnych o jezdni szabrowej a w budowie nie zakończonej pozostaje jeszcze około 4 km.

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dn. 10. II. 1932)

1 dol. St. Zjedn. — 8.90 zł. — 8.94 zł.
100 frank. szwajc. — 173.74 — 174.58 zł.
1 funt. szterl. — 30.95 — 30.65 zł.
100 frank. franc. — 35.22 zł. — 35.04 zł.

PAPIERY PROCENTOWE.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dniu 10. II. 1932 r.)

4 proc. pożyczka inwestycyjna 83.75 zł. 3 proc. pożycz. państw. budowl. 30.00 zł. 4 proc. państwowa pożycz. premijowa dolarowa zł. 45.75. 8 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 94 zł. (w złotych w złocie = 161.68 zł. obieg.). 8 proc. obligacje Banku Gospodar. Krajowego 94 zł. (w zł. w złocie = 161.68 złotych obieg.). 7 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 83.25 zł. 7 proc. obligacje Banku Gospod. Krajow. 83.25 zł. 8 proc. Listy Zastawne Banku Rolnego 94.00 (w złotych w złocie = 161.68 złotych obiegowym). 7 proc. Listy Zastawne Banku Roln. 83.25 zł. 4 1/2 proc. Listy Zastawne Ziemskie — 41.00 zł. 8% obligacje Polskiego Banku Komunalnego III i IV em. — 93 zł.

4 1/2% Listy Zastawne m. Warszawy 44.00 zł. 8 proc. Listy Zastawne m. Warszawy 63.50 8 proc. Listy Z. m. Piotrkowa 56.20 8% Listy Zastawne m. Łodzi 60.00 zł. 8 proc. Listy Z. m. Lubli. 57.50. 8 proc. Listy Z. m. Częstochowy 55.60. 8% L. Z. m. Kielc 52.50 Akcje Banku Polskiego 100.75 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franco starcia załadowania)

W dn. 7. II. 1932 r. Warszawa:

Żyto 23.50 — 23 zł.
Pszenica 23.50 — 25 zł.
Jęczmień 21.50 — 24.00 zł.
Owies 20.50 — 22.00 zł.

NABIAŁ.

(W dniu 19. I 1932 r. Warszawa)

Mleko niezchierane: Cena za 1 litr mleka w hurcie 0.35 zł. Masło: za 1 kg. w hurcie: wyborowe luksusowe 3.30 zł., mleczarskie deserowe II gat. 2.70 zł., mleczarskie słoje 3.00 zł., oselkowe 2.40 zł.

Ceny masła w detalu rozumieją się o 15% więcej cen hurtowych Jaja świeże za sztukę 0.15 zł.

Do

PRENUMERATORÓW TYGODNIKA „SAMORZĄD” i ODBIORCÓW Sam. Inst. Wyd.

Zwracamy się tą drogą do PP. Prenumeratorów i Odbiorców naszych wydawnictw i druków z prośbą, ażeby przy przesyłaniu należności za prenumeratę, wydawnictwa lub druki wyszczególniali na odwrocie blankietu P. K. O lub przekazu pocztowego za co daną należność wpłacają.

Nadto prosimy WYDZIAŁY POWIATOWE, które zamawiają u nas wydawnictwa i druki, następnie, wydawnictwa te rozsyłają do gmin, położonych na swym terenie a należność za druki i wydawnictwa gminy przesyłają bezpośrednio do nas, — ażeby akomunikowały gminom, by przy przesyłaniu należności powoływały się na odnośnik N achunku Samorządowego Instytutu Wydawniczego.

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

Poradnik samorządowy

1. Pytanie: Magistrat m. Slesina zapytuje, czy i na jakiej prawnej podstawie można zobowiązać sąsiadujące z tutejszym miastem gminy wiejskie korzystające z tutejszej szkoły, do zwrotu części kosztów budowy 7-klasowej szkoły powszechnej.

Odpowiedź: uregulowane jest to w art. 2 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. (D. U. R. P. Nr. 18 p. 144) oraz w okólniku Nr. 130 Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 16 lipca 1931 r. (Dz. Urzęd. Min. Spr. Wewn. Nr. 9 poz. 202).

2. Pytanie: Magistrat m. Kamieńca - Litewskiego zapytuje, czy w związku z p. 2 okólnika Nr. 144 (Dz. Urz. Min. Spraw Wewnętrznych Nr. 10 poz. 219), pisma wysłane do instytucji i osób prywatnych we własnym zakresie działania, (np. — doręczenie wezwań płatniczych, w sprawie uiszczenia opłat i podatków miejskich, składki ogniowej i t. c.) podlegają zwykłej taryfowej opłacie pocztowej.

Odpowiedź: cytowany wyżej okólnik Nr. 144 Min. Spraw Wewn. z dnia 4. VIII. 1931 r. opiera się na przepisach m. in. i art. 23 ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o pocście, telegrafii i telefonii (Dz. U. R. P. Nr. 58 p. 584); przepisy tej ustawy wymagają, aby tego rodzaju pisma, o których mowa w zapytaniu, podlegały zwykłej taryfowej opłacie pocztowej.

3. Pytanie: jeden z Urzędów gminnych, pow. plockiego zapytuje, czy Wydział Powiatowy, opierając się na Rozp. Prez. Rzplitej z dnia 30 grudnia 1924 roku (Dz. Ust. R. P. Nr. 118 poz. 1073) miał prawo skreślić przy zatwierdzaniu budżetu na rok budżetowy 1932/33, dodatek mieszkaniowy Pom. Sekretarza, dla żonatego w kwocie 28,67 zł., a dla kawalera 15 zł. miesięcznie, wobec tego, że nie korzystają oni z żadnych świadczeń w naturze.

Odpowiedź: o ile statut etatu stanowisk służbowych zatwierdzony przez wojewodę (§ 20 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 30. XII. 1924 r.) przewidywał dla danych stanowisk uposażenie, określone w danej grupie uposażenia np. XII-ej, a nie określał tego uposażenia w ryczałcie, — to w takim wypadku pracownicy ci mają prawo do pobierania dodatku mieszkaniowego na podstawie ust. 6 § 1 rozporz. Min. Spraw Wewn. z dnia 28. III. 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32 p. 231) i decyzja wydziału powiatowego pozbawiona jest uzasadnienia prawnego. Od tej decyzji w ciągu 14 dni może rada gminna wnieść odwołanie do wojewody, który rozstrzyga ostatecznie.

4. Pytanie: Urząd gminy Niemce powiatu lubartowskiego zapytuje, czy można ściegać w drodze egzekucji administracyjnej kwotę należną od rolnika z tytułu dobrowolnej składki na budowę szkoły. Rolnik zobowiązał się do uiszczenia tej należności w formie piśmiennej deklaracji.

Odpowiedź: należności tej nie można ściegać w drodze postępowania egzekucyjnego, jako daniny komunalne, gdyż należność ta ma charakter daniny dobrowolnej, a nie świadczenia przymusowego, opartego na tytule ustawowym a więc art. 55 ustawy z dnia 11. VIII. 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94 p. 747) i szereg podobnych przepisów nie może tu mieć zastosowania. Świadczenie to również, mając charakter dobrowolnego, nie może być egzekwowane na podstawie przepisów rozp. Prezydenta Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, p. 432), a to ze względu na postanowienia art. 1 tego rozporządzenia. Pozostaje więc jedynie droga sporu sądowego i użyskanie tytułu wykonawczego od sądu.

5. Pytanie: Urząd gminy Wołoskowola pow. włodawskiego zapytuje, ile lat służy komisja do te-

go powołania winna ustalić do wysługi lat pracownikowi Urzędu gminy, który rozpoczął pracować w Urzędzie gminy jako pomocnik kontraktowy od 1 listopada 1924 r. i pracował do dnia 1 kwietnia 1930 r. w tem miał przerwę spowodowaną służbą wojskową od dn. 20 kwietnia 1926 r. do dn. 20 paźdz. 1927 r. następnie od 1 kwietnia 1930 r. do obecnej chwili pracuje jako etatowy.

Odpowiedź: zapewne chodzi tu o zaliczenie lat służby w związku z wprowadzeniem w powiecie statutu emerytalnego, opartego na okólniku Min. Spraw Wewn. Nr. 148 z r. 1929 (Zbiór Zarządzeń Min. Spr.

Wewn. t. II str. 1383 poz. 14). O ile tak jest w istocie, to zaliczenie lat służby w danym związku odbywa się w myśl przepisów § 46 statutu. Lata służby samorządowej do dnia 1 stycznia 1928 r. zalicza się w 65 % t. j. daje to w danym wypadku 13 miesięcy, a pracę późniejszą w 100 %. Służba wojskowa, o ile była obowiązkowa, ma wpływ jedynie na wysokość zaopatrzenia, a obecnie zaliczoną być nie może (§ 9 ust. 4 statutu). Pracownik na dzień 1. I. 1932 r. winien mieć zaliczone 5 lat i 1 miesiąc.

H. i P.

Komunikaty.

SEKRETARJAT STUDJUM ADMINISTRACJI KOMUNALNEJ

przy wydziale Nauk Politycznych i Społecznych Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, podaje do wiadomości, że około 15 lutego 1932 r. zostanie uruchomiony kolejny XI Kurs

Studjum dla pracowników samorządowych.

Program Kursu Studjum na grupie A. i B. obejmuje między innymi następujące przedmioty:

Część ogólna programu:

1. Historia Ustroju Polski.
2. Prawo konstytucyjne,
3. Prawo cywilne,
4. Prawo karne,
5. Prawo administrac. z ustr. władz skarbowych,
6. Nauka o społeczeństwie,
7. Geografia gospodarcza Polski,
8. Ekonom. pol. i Pol. ekonom.

Umiejętności praktyczne:

1. Rachunkowość komunalna,
2. Biurowość,
3. Język polski,
4. Statystyka stosowana,
5. Gminne kasy pożycz.-oszcz.,
6. Prawo urzędnicze,
7. Akta stanu cywilnego i ew. ruchu ludności,
8. Wychowanie fizyczne,
9. Sprawy wojskowe.

Przedmioty samorządowe:

1. Ustrój samorządu,
2. Skarbowość ogólna,
3. Skarbowość komunalna,
4. Budżet komunalny,
5. Polityka komunalna.

Polityka komunalna obejmuje poza wykładem teoretycznym oraz zajęciami praktycznymi cały szereg przedmiotów monografij, mających na celu pogłębienie samego zagadnienia, jak: Teorie polityki komunalnej. ubezpieczenia w samorządzie, spółdzielczość, szkolnictwo, przedsiębiorstwa komunalne, rolnictwo. zdrowie publiczne, opiekę społeczną, drogi, regulację miast, politykę gruntową i rozbudowę miast, prawo budowlane i t. d.

Kurs XI Studjum trwać będzie do 10 lipca r. b. Warunki zapisu są następujące:

I. Dla grupy A. (dla pracowników samorządu miejskiego i ziemskiego) co najmniej 6 klas szkoły średniej, oraz trzy lata praktyki na stanowisku referendarskim, albo podreferendarskim.

II. Dla grupy B. (dla pracowników samorządu wiejskiego) co najmniej 4 kl. szkoły średniej albo 7 klas szkoły powszechnej oraz 3 lata praktyki na stanowisku referendarskim lub podreferendarskim.

Od kandydatów, posiadających wyższe kwalifikacje ogólne, będzie wymagana mniejsza liczba lat pracy.

Kandydaci, nieposiadający przy zapisie pełnych kwalifikacji, mogą być przyjęci na podstawie egzaminu wstępnego, albo z przedmiotów ogólnych (Historja, Geografia Polski), albo z przedmiotów samorządowych. (Ustrój samorządowy i zakres jego działalności).

Oplata na kursie A. wynosi 300 zł., — na Kursie B. 150 zł., płatne zgóry przy zapisie.

Kandydaci winni składać: podanie: życiorys własnoręcznie napisany, odpis świadectw: szkolnego i pracy oraz metrykę urodzenia i 2 fotografie.

Sluchacze będą mogli korzystać z BURSY i JADŁODAJNI Akademickiej, znajdującej się na miejscu w gmachu Wolnej Wszechnicy Polskiej, Opaczewska 2-a.